

Putovanje u Obećanu Zemlju

Jiří Moskala

Pouke iz Biblije — Priručnik za učitelje
Srpanj, kolovoz i rujan 2025.

Sadržaj

1. Tlačenje — pozadina i rođenje Mojsija
2. Gorući grm
3. Težak početak
4. Egipatska zla
5. Pasha
6. Preko Crvenog mora
7. Kruh i voda života
8. Savez na Sinaju
9. Življenje po Zakonu
10. Savez i nacrt Svetišta
11. Otpad i posredovanje
12. “Pokaži mi svoju slavu”
13. Svetište

POUKE IZ BIBLIJE — Priručnik za učitelje — 3/2025.

Nakladnik: ZNACI VREMENA, Prilaz Gjуре Deželića 77, 10000 Zagreb, Hrvatska • **Odgovorni urednik:** Neven Klačmer • **Urednik:** Mario Šijan
• **Prijevod:** Mirjana Kalinić • **Lektura:** Marijan Malašić •
Korektura: Ljiljana Đidara • **Tiskano u uredu nakladnika**

Tlačenje — pozadina i rođenje Mojsija

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 2,23-25.

Središte proučavanja: Izlazak 1,1—2,25.

Uvod

Prva pouka sažima dugu povijest Božjeg naroda u Egiptu koja se proteže od Josipovog vremena, kada je Izrael doživio veliki napredak, sve do njihovog porobljavanja pod okrutnim faraonom koji je naredio pogubljenje sve muške novorođenčadi. Međutim, Bog nije pasivan kada sile zla pokušavaju uništiti Njegov narod. On tada postaje njihov Spasitelj. Zato je poslao izbavitelja, svojega slugu Mojsija, koji je na čudesan način postao član faraonove obitelji kao posvojeni sin. Prvih četrdeset godina Mojsijeveg života obilježeno je najboljim obrazovanjem, koje je prvo dobio od svoje majke, a zatim u egipatskim školama. Iako je trebao sjesti na egipatsko prijestolje i postati veliki vođa, Mojsije se unatoč svojim pogreškama i zahvaljujući Božjoj promisli, našao u Jitrovom domu. Tu se oženio i postao pastir.

Teme

1. Treba slaviti ispunjenje Božjih obećanja i blagoslova koji se ogledaju u razvoju i napretku. Zahvalno srce prepoznaje Božju ljubav i brigu i priznaje da Bog blagoslivlja i donosi procvat i uspjeh. Međutim, ako ne pazimo, lako možemo izgubiti iz vida činjenicu da je Bog, a ne mi sami svojim dostignućima, zaslužan za naš napredak. Zaboravljanje da sve što imamo ne pripada Bogu, može dovesti do toga da neke obuzme zavist pa požele uništiti dobro djelo koje Bog preko njih želi ostvariti kako bi spasio druge.

2. Naše molitve imaju različite uloge. One služe ne samo tomu da hvale Gospodina za Njegovu ljubav i dobrotu prema nama, već su to i molbe — vapaji ranjenih, potlačenih, očajnih i zlostavljanih ljudi kojima je potrebna pomoć. Zli ljudi mogu kršiti prava drugih, ali Bog obećava da će pomoći onima koji su zbog toga povrijeđeni.

3. Dobra je vijest da Bog čuje naše očajničke molbe da nam oprost i da djeluje u našu korist. On vidi naše borbe, bilježi naše suze, razumije našu agoniju i odgovara na naše vapaje.

4. Svi potlačeni, proganjani, izrabljivani i odbačeni ljudi koji su živjeli u bilo kojem trenutku u prošlosti mogu se poistovjetiti s događajima opisanim u Izlasku. Dok ih čitaju, oni postaju svjesni da nisu sami. Bog je s njima usprkos tomu što se čini da šuti. Njegova nevidljiva prisutnost i biblijska obećanja pružaju nam snažnu utjehu i sigurnost spasenja.

5. Bog se sjeća svojeg Saveza s Abrahamom, Izakom i Jakovom. On je vjeran. Njegova obećanja nisu prazna; ono što obećava, uvijek i ispunjava. Bog djeluje u svoje vrijeme. Božansko vrijeme često je u suprotnosti s našim ograničenim željama i očekivanjima.

DRUGI DIO: Komentar

Knjiga Izlaska ne govori o Mojsiju, već prije svega o Bogu i Njegovom vodstvu u životu Mojsija i Izraela. Ona započinje prikazom Božjih blagoslova nad Jakovljevom obitelji: od sedamdeset ljudi koji su otišli za Josipom u Egipat, s vremenom su postali iznimno brojni (Izlazak 1,7) u skladu s Božjim obećanjem koje je dao Abrahamu (Postanak 15,5).

Međutim, napredak i rast Izraela pretvara se u problem. Novi egipatski faraon postaje zavidan i plaši se Izraelaca pa ih mukotrpnim radom i tlačenjem lukavo porobljava. Povijesno gledano, ovi dramatični događaji najbolje se mogu smjestiti u pozadinu XVIII. egipatske dinastije. Tada je zavládala nova dinastija Hiksa. Njezin prvi kralj, Amasis I. (1570.—1546. pr. Kr.), nije priznao Josipova dostignuća (Izlazak 1,8) i počeo porobljavati Izraelce. Stanje Božjeg naroda brzo se počelo pogoršavati, od blagostanja i slobodnog naseljavanja Egipta, do groznog ropstva pod vlašću okrutnih gospodara (Izlazak 1,11.13.14). Faraon koji je stajao iza ove drastične promjene bio je Amenhotep I. (1546.—1526. pr. Kr.). Međutim, što su Izraelci bili više tlačeni, to su više brojčano rasli (Izlazak 1,12). Faraon je vršio sve veći pritisak kako bi pokorio Božji narod teškim radom.

Ova faraonska okrutnost i tlačenje kulminirali su tijekom nemilosrdne vladavine Tutmozisa I. (1525.—1512. pr. Kr.), koji je izdao proglas da se pobije sva muška hebrejska novorođenčad (Izlazak 1,22). Ako su se događaji koji se opisuju u Izlasku zbili u užujku 1450. godine pr. Kr., a mi mislimo da jesu, onda je Mojsije rođen osamdeset godina ranije, a to bi bilo 1530. godine pr. Kr., za vrijeme vladavine Tutmozisa I. Ovaj faraon je imao kćer koja je postala kraljica Hatšepsut (1503.—1482. pr.

Kr.). Hatšepsut je posvojila Mojsija i dala mu ime. Ona je umrla dok je Mojsije bio u Midjanu. Njezin muž Tutmozis II. (1512.—1504. pr. Kr.) imao je sa svojom konkubinom sina, Tutmozisa III. (1504.—1450. pr. Kr.). Tko je bio faraon iz Izlaska? Faraon Amenhotep II. (1450.—1425. pr. Kr.), koji nije prvorodeni sin Tutmozisa III., bio je više od dvije godine suvladar sa svojim ocem i imao je sina koji je kao prvorodeni sin umro u desetom zlu. Faraon Tutmozis IV. (1425.—1417. pr. Kr.), koji je na prijestolju naslijedio Amenhotepa II., nije bio najstariji sin, kao što i ukazuje natpis na steli koja se nalazi između prednjih šapa Sfinge. Tako se biblijski podaci mogu uskladiti s izvanbiblijskim dokazima.

Mojsijevo egipatsko ime dobro se uklapa u ovo razdoblje (slično imenu Tutmozis) i znači “rođen iz” ili “izvučen (iz)”. Njegovo puno ime vjerojatno je bilo Hapimos (Hapi je bog Nila). Ali kada je govorio o sebi i pisao pod Božjim nadahnućem, Mojsije je uklonio Hapija iz svojeg imena, što je znak da nije želio biti povezan s bogom Nila.

Mojsijevo rođenje (Izlazak 2,1-10) prekretnica je u povijesti Izraela. Božji narod molio se za izbavljenje iz ropstva tražeći Njegovu pomoć u svojem beznadnom ropском položaju. Bog je odgovorio na njihove molbe Mojsijevim rođenjem. Božje čudesno djelovanje u zaštiti Mojsijevog života kao novorođenčeta, bilo je moguće samo u suradnji s njegovim roditeljima i Mirjam, njegovom sestrom. Primjećujemo, dakle, da se Bog koristi ljudskim sredstvima za ostvarenje svojeg cilja i svrhe.

U tami vlastitih nevolja i patnji moramo usmjeriti pogled u Boga i vjerovati Njemu, Njegovom vodstvu i mudrosti, jer On nikada neće napustiti svoju djecu. On je s njima usred tlačenja i progona. On poznaje suze zlostavljanih i ranjenih. On pati s njima. Prorok Izaija tako objavljuje da je Bog pogođen svim našim nevoljama (Izaija 63,9). U našoj patnji On pati; u našoj žalosti On je žalostan i u našoj boli On osjeća bol. On je na strani progonjenih koji stradaju zbog pravde (Matej 5,10). On je pun milosti i stradao je na križu za naše spasenje. Nasuprot tomu, tlačitelji, zlostavljači i nasilnici doživjet će Božju presudu konačnog uništenja. U tom kontekstu Ellen G. White je napisala: “U budućem životu koji je pred nama bit će razjašnjene tajne koje su nas uznemiravale i donosile nam razočaranje. Tada ćemo uvidjeti da su naše naoko neuslišane molitve i izjalovljene nade bile naši najveći blagoslovi.” (*Služba liječenja*, str. 300; u izvorniku 474)

Šifra i Pua, dvije hebrejske babice, bile su uzori vjernosti. Pošto su se bojale Boga, nisu se plašile faraonovog gnjeva. Zahvaljujući štovanju Boga koji daje život, poštovale su ljudski život. Odbile su ubijati, “slučajno”, mušku hebrejsku novorođenčad pri rođenju. Znale su da je život dar od Boga pa su odbacile faraonove naredbe.

Biblija nam ne otkriva mnogo o prvih četrdeset godina Mojsijevog života (Djela 7,23), osim ovih važnih pojedinosti: (1) Mojsije je postao sin faraonove kćeri; (2) kada je odrastao, ubio je Egipćanina koji je tukao hebrejskog roba; (3) sukobio se s Hebrejem koji je udario čovjeka iz svojeg naroda; (4) potom je pobjegao u Midjan gdje je odsjeo kod Jitra, svećenika, i oženio se njegovom kćeri Siporom; (5) dobio je sina Geršona.

Glavni naglasak pouke za ovaj tjedan nalazi se u rečenici: “Bog ... sjetio se svoga Saveza.” (Izlazak 2,24) Božja vjernost svojim obećanjima Saveza donosi stabilnost u odnose između Boga i Njegovog naroda. On ostaje odan svojim načelima usprkos našoj nevjernosti. Božji savez pravno uređuje odnos između Boga i Njegovih sljedbenika.

Ipak, Njegov obećani Savez bio je naizgled neispunjen jer Njegov narod nije napredovao, već je patio. Izjava da se Bog “sjetio svoga Saveza” (Šarić) ne znači da je Bog izgubio pamćenje ili da je zaboravio svoj narod. Bog u svoje vrijeme djeluje u korist svojeg naroda. Bog je obećao Abrahamu da će od njega nastati velik narod pa radi ispunjenja ovog obećanja stupa na pozornicu kako bi donio slobodu potlačenima. Bog izbavlja Izrael jer je obećao da će blagosloviti Abrahamovo potomstvo.

U ova dva zaključna retka izraz za Boga, *Elohim*, pojavljuje se četiri puta. *Elohim* je moćni, silni Bog i opisan je u vezi s četiri radnje: Bog je “čuo”, “opomenuo se”, “pogledao” i “vidio”. Ovi redci naglašavaju Božje poznavanje situacije, Njegovu brigu i spremnost da djeluje u korist svojeg naroda. On više neće odgađati svoju pomoć. Promijenit će tijek povijesti jer je došlo Njegovo vrijeme za djelovanje. Bog će u svojem milosrđu reći “ne” tlačenju i dati slobodu svojim sljedbenicima da služe svojem Bogu iz zahvalnosti za dar slobode. Dakle, Božja milost pobjeđuje nad nasiljem, tlačenjem i ropstvom.

TREĆI DIO: Primjena

1. Kako se osjećate kada vas ljudi zanemaruju, povređuju, iskorištavaju ili zlostavljaju? Ova duboka razočaranja i nevolje mogu vam pomoći da suosjećate s onima koji proživljavaju slična iskustva. Kako možete ohrabriti ove ljude koji pate? Koji je najbolji lijek za životna razočaranja?

2. Kako se možete suprotstaviti zloupotrebi moći na svojem radnom mjestu ili u crkvi?

3. Zamislite što bi se dogodilo da Mojsijevi roditelji i Mirjam nisu vjerovali Bogu i da im je nedostajalo hrabrosti da sakriju svoju bebú. Što bi se dogodilo s Božjim planom? Kako bi Bog reagirao u takvoj situaciji? Bi li ustao drugi Mojsije?

4. Kako je moguće da je Mojsije, nakon toliko godina života u luksuzu na poganskom dvoru, odlučio patiti s Božjim narodom?

5. Oni koji se klanjaju Bogu, Stvoritelju svega, ne moraju se bojati vladara. Njima je Božja volja na prvom mjestu u životu i stoga idu naprijed hrabro i smjelo vršeći Božje zapovijedi. Što za vas znači činjenica da se Mojsije nije bojao faraona, nego Boga? Kako razumijete paradoksalnu tvrdnju da je Mojsije vjerovao u "Nevidljivoga" kao da Ga je vidio (Hebrejima 11,27)? Kako možete vidjeti Boga očima vjere?

Gorući grm

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 3,7.8.

Središte proučavanja: Izlazak.

Uvod

Bog se objavio Mojsiju pozvavši ga da bude Njegov sluga koji će izbaviti Njegov narod iz Egipta i odvesti ga u Obećanu Zemlju. Mojsije je uplašen zbog izazova koje nosi ovaj novi zadatak i traži od Boga da izabere nekoga drugog.

Teme

U našem proučavanju 3. i 4. poglavlja Izlaska želimo naglasiti sljedeću ključnu činjenicu: kada Bog poziva svoj narod da izvrši određeni zadatak, On ga također oprema i osposobljava za njegovo izvršenje. Pozivanje i osnaživanje idu ruku pod ruku. Bog nam daje potrebne duhovne darove i sposobnosti. Ne trebamo se brinuti, iako posao može biti velik i daleko iznad naših mogućnosti. Bog upravlja svim okolnostima i moramo se potpuno osloniti na Njegova obećanja. Možemo Mu vjerovati potpuno, bez sumnje koja nas slabi. Naša je odgovornost da slijedimo Njegovo vodstvo i budemo Mu poslušni.

Ova dva poglavlja koja se bave Božjim djelovanjem u korist Njegovog naroda, može se podijeliti na četiri glavna dijela:

A. Božji susret s Mojsijem (Izlazak 3,1—4.17), koji ima uvod, nalog (Izlazak 3,1-10), četiri odlomka u kojima se opisuje razgovor između Jahve i Mojsija:

- (1) Izlazak 3,11.12;
- (2) Izlazak 3,13-22;
- (3) Izlazak 4,1-9;
- (4) Izlazak 4,10-12,

kao i epilog: Mojsijeva posljednja molba, Božji gnjev i Njegovo slanje Arona kao Mojsijevog pomoćnika (Izlazak 4,13-17);

B. Mojsijev povratak u Egipat sa ženom i dvojicom sinova, i Božje jamstvo Mojsiju da će mu On pomoći (Izlazak 4,18-23);

C. Problem s obrezivanjem (Izlazak 4,24-26);

D. Mojsijevi susreti s Aronom, starješinama i na kraju s Izraelcima (Izlazak 4,27-31).

Očekuju se velika i silna Božja djela. Božji narod vjeruje i obožava živoga Boga koji će raditi na njihovom spašavanju.

DRUGI DIO: Komentar

Događaj koji je imao najveći utjecaj na promjenu Mojsijevog života bio je njegov susret s Jahvom kraj gorućeg grma. Ovaj događaj dramatično je promijenio njegov život. U to vrijeme imao je osamdeset godina i živio je ispunjenim, mirnim i dobro prilagođenim životom. Bio je oženjen, imao je dvojicu sinova, živio je u Midjanu i bio je koristan Gospodinu. U tom mirnom razdoblju, dok se brinuo o ovcima, bio je nadahnut od Boga da napiše dvije biblijske knjige: Job i Postanak. Jasno je da je Mojsije bio zadovoljan svojim obiteljskim životom i hodom s Gospodinom. Zatim dolazi iznenadni poremećaj njegove mirne svakidašnjice: Mojsije vidi zapaljeni grm koji nije sagorijevao u plamenu koji ga je gutao.

Kada je Jahve privukao Mojsijevu pozornost, rekao mu je koliko je zabrinut za stanje Izraelaca u Egiptu. Bog je govorio o njihovoj bijedi, tlačenju, ropstvu, vapajima za pomoć i patnji. “Zato sam sišao da ga izbavim” (Izlazak 3,8), rekao je Bog. Izraelce je nazvao “narod moj” (Izlazak 3,10) i želio ga je povesti u novu zemlju. Zovemo je Obećana Zemlja jer je Bog dao svoju riječ Abrahamu, Izaku i Jakovu da će njihovi potomci baštiniti Kanaan. Došlo je vrijeme da Bog djeluje, a Mojsije će biti oruđe preko kojeg će On ispuniti svoje obećanje.

Mojsija je sam Bog pozvao da se vrati u Egipat, zemlju iz koje je pobjegao da bi spasio svoj život četrdeset godina ranije (1490. pr. Kr.). Mojsije se sada trebao susresti s faraonom Tutmozisom III. (1504.—1450. pr. Kr.), koga je osobno poznao iz vremena kada je odrastao i živio u kraljevoj palači. Mojsijeva posvojiteljica Hatšepsut umrla je 1482. g. pr. Kr. Kada je Bog rekao Mojsiju da se vrati i izbavi Izraelce iz Egipta, dao mu je dvije zapovijedi: “Zato, hajde! Ja te šaljem faraonu da izbaviš narod moj, Izraelce, iz Egipta.” (Izlazak 3,10) U ovom retku Bog je upotrijebio dva imperativa koja nisu tako jasna u našim suvremenim prijevodima. Bog je rekao Mojsiju odlučno: (1) “Zato, hajde!”; i (2) “... da izbaviš narod moj, Izraelce, iz Egipta.” Tako se počela odigravati drama Mojsijevog pozivanja.

Mojsijeva četiri izgovora i Božja četiri obećanja

1. “Tko sam ja?” nasuprot “Ja ću biti s tobom” (Izlazak 3,11.12).

Kada je Mojsije čuo ove dvije zapovijedi (“Zato, hajde!” i “... da izbaviš narod moj, Izraelce, iz Egipta.”), u početku ih je odbijao. Mojsije

se na četiri načina nastoji osloboditi golemog tereta ovog naloga. Prvo, krije se iza svoje poniznosti i postavlja odlično pitanje: "Tko sam ja?" Važno je da znamo svoja ograničenja i nesposobnost da učinimo ono što Bog zahtijeva od nas. Snaga da slijedimo Njegovo vodstvo nije u nama, već izvan nas; Bog nam daje svoju silu kada Ga ponizno slijedimo. Međutim, Mojsije ide dalje od ovog prepoznavanja kako bi potražio izlaz od božanske naredbe.

Kao odgovor, Bog uvjerava Mojsija da će biti s njim ("Ja ću biti" koristi se u redcima 12 i 14) i obećava mu da će Mojsije i Izraelci obožavati Boga na ovoj istoj gori, na Sinaju, gdje se sada susreću. Ovo obećanje je sveobuhvatno. Božjem narodu potrebna je Božja prisutnost. "Emanuel", "Bog s nama", najvažnije je obećanje.

2. "Kako mu je ime?" nasuprot "Ja sam koji jesam" (Izlazak 3,13-22).

Mojsije iznosi svoj drugi izgovor tražeći značenje Božjeg imena Jahve: "Kako mu je ime?" Sada se krije iza neznanja Božjeg naroda, s pravom tvrdeći da oni ne poznaju Boga osobno; kako će oni znati da je Mojsije doista vođa poslan od Boga?

Gospodin strpljivo objašnjava da je On vječni, osobni i pravi Bog. On je prisutan u povijesti svojeg naroda kada je vodio izraelske pretke. On je Bog Abrahama, Izaka i Jakova, Bog koji je razgovarao s njima i brinuo se o njima u svojoj ljubavi i milosti. On im je obećao da će ih odvesti u "zemlju kojom teče med i mlijeko" (Izlazak 3,17), blagoslovit će ih obilnim blagoslovima. On je Jahve, Bog Hebreja. Dao im je obećanje da neće otići praznih ruku kada napuste Egipat, već s mnogim dragocjenim darovima koji su im bili uskraćeni dok su bili porobljeni.

3. "Ali ako mi ne povjeruju i ne poslušaju me" nasuprot silnim Božjim znakovima (Izlazak 4,1-9).

Mojsije nastavlja sa svojim trećim prigovorom ukazujući na oklijevanje Izraelaca: "Pretpostavimo da oni neće slušati i vjerovati mi. I što onda?" Kao odgovor, Bog mu kaže da će mu omogućiti da učini dva čuda koja će biti opipljivi znaci i dokaz da ga je Bog poslao i da će izbaviti svoj narod iz Egipta: (1) Pretvorit će svoj štap u zmiju i zatim vratiti ponovno u štap; i (2) staviti će ruku u svoja njedra i izvući je gubavu, a kad je opet uvuče u njedra, bit će izliječena.

4. "Ja nikad nisam bio čovjek rječit" (Izlazak 4,10) nasuprot "Kazivat ću ti što ćeš govoriti" (Izlazak 4,12).

Mojsijev četvrti izgovor da ne ide u Egipat bio je jednostavan: "Nisam dobar govornik. Nikada nisam bio rječit." Mojsije se izgovara da je spor u iznošenju dokaza i da ne govori tečno egipatski i hebrejski.

Razumljivo, on se ne koristi egipatskim jezikom već četrdeset godina. Kao odgovor, Bog uvjerava Mojsija da će mu dati sposobnost da izrazi stvari uvjerljivo i jasno jer je On Stvoritelj. Bog će ovako ovlastiti Mojsija za ovaj zadatak: "Idi, dakle! Ja ću biti s tobom kad budeš govorio, i kazivat ću ti što ćeš reći." (Izlazak 4,12) Ovo obećanje podsjeća nas na sličan događaj u Jeremiji 1,5-8.

U Izlasku 4,13-17 opisuje se Mojsijev posljednji izgovor i Božji odgovor. Mojsije je stjeran u kut. Sve njegove izgovore snažno je opovrgnuo sam Bog. Što će Mojsije učiniti sada? On mora jasno izraziti svoj stav tako što će odgovoriti na Božji poziv, bilo da ga prihvati ili odbije. Na naše iznenađenje, Mojsije odbija poslušati Božju zapovijed čak i nakon što je primio velika obećanja od Boga. Mojsije ne želi ići: "Ne bi li poslao koga drugoga!" (Izlazak 4,13)

Sada su uloge zamijenjene. Mojsije ne samo da odbacuje Božje naredbe, već se usuđuje zapovjediti Bogu svojim vlastitim imperativom, iako ga ublažava riječima "molim te": "Oprosti, Gospodine, pošalji, molim te, nekoga koga bi mogao poslati!" (Varaždinska Biblija) Onaj koji se treba pokoravati daje upute Bogu. Kakvo proturječje!

U ovom trenutku u biblijskom tekstu navodi se činjenica da se "razljuti Jahve na Mojsija" (Izlazak 4,14). Ipak, Bog nudi rješenje: poslat će mu Arona, Mojsijevog brata, za kojega kaže: "Evo, baš ti izlazi u susret." (Izlazak 4,14) Bog je unaprijed znao Mojsijev negativan odgovor i već je poslao Arona Mojsiju da rade zajedno na ispunjavanju Božjeg naloga. Aron će biti Mojsijeva "usta", to jest njegov glasnogovornik koji će prenijeti Božju riječ faraonu i narodu. Kako je Gospodin ljubazan i milostiv! On pruža rješenje tamo gdje mi vidimo samo tamu.

S velikim oklijevanjem, Mojsije slijedi Božje upute. Ne čitamo o Mojsijevom odgovoru na božansko rješenje, ali u sljedećim redcima otkrivamo da Mojsije odlazi u Egipat. Kao dobar obiteljski čovjek, on prvo razgovara s Jitrom o svojem božanskom imenovanju, a Jitro ga šalje u Egipat uz svoje odobrenje i blagoslov. Tako Mojsije ide naprijed. Odsad će se stvari kretati na neočekivane i nepredvidljive načine.

TREĆI DIO: Primjena

1. Sve u našem životu ovisi o tome kako zamišljamo Boga. Tko je za vas Bog? Kako vidite i razumijete Božju prisutnost u svojem životu? Kakvu predstavu Boga njegujete?

2. Bogu nije važna neka stvar, posjedovanje, dostignuće, plan ili učinak; to su odnosi. Ljudski odnosi počinju vertikalnim odnosom s

Bogom i prelaze u horizontalne odnose jednih s drugima. Kako je Mojsija njegov susret s Bogom učinio novom osobom i velikim vođom?

3. Božji pozivi u našem životu su kao široka autocesta s različitim putovima. Obično nam najzahtjevniji zadatak ili poziv u životu može pomoći da shvatimo da nas Bog poziva da ga obavimo. Gospodin nas nikada ne vodi lakim putom. On želi naš rast i ono što je najbolje za nas. Njegova Riječ nalaže nam da idemo naprijed iako zadatak može izgledati prevelik ili nadilazi naše mogućnosti. Kako možete prepoznati i biti sigurni da slijedite Njegov poziv u životu, a ne svoju želju?

4. Želimo vršiti Božju volju prema Njegovom planu i namjeri za nas. Koji izgovor dajete Bogu o tome što vas sprečava da prihvatite Njegov plan za vaš život? Na koja se biblijska obećanja trebate osloniti da biste dobili nadu i hrabrost na svojem putovanju s Njim? Kako vas ova obećanja ohrabruju u služenju drugima?

Težak početak

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 5,1.2.

Središte proučavanja: Izlazak 5,1—7,7.

Uvod

Situacija u Izraelu počela se mijenjati na neočekivane načine. Bog je obećao da će izvesti svoj narod iz Egipta, ali umjesto toga, narod je uvidio da se stanje počelo pogoršavati. Faraon im je postavio nerazumne zahtjeve na poslu. Štoviše, odbio je pustiti Izraelce da odu i obožavaju svojeg Boga. Njihove prilike bile su toliko loše da “nisu poslušali jer su klonuli duhom zbog teškog ropstva” (Izlazak 6,9 — Suvremeni hrvatski prijevod). Ipak, Bog je rekao Mojsiju da ponovno razgovara s faraonom. Ali on je dvaput prigovorio Božjoj zapovijedi: “Kad me Izraelci nisu poslušali, kako će me, spora u govoru, saslušati faraon!” (Izlazak 6,12); “Spor sam ja u govoru” (Izlazak 6,12.30).

U ovom dijelu knjige (Izlazak 5,1—7,7) zabilježeno je nekoliko dijaloga. Susreti ili dijalози između različitih pojedinaca i skupina pripremaju pozornicu za moćno očitovanje Božje slave na sljedeći način:

1. Mojsije i Aron razgovaraju s faraonom (Izlazak 5,1-5).
2. Faraon razgovara s nadzornicima i izraelskim nadglednicima (Izlazak 5,6-9).
3. Nadzornici i izraelski nadglednici razgovaraju s narodom (Izlazak 5,10-14).
4. Izraelski nadglednici razgovaraju s faraonom (Izlazak 5,15-18).
5. Izraelski nadglednici razgovaraju s Mojsijem i Aronom (Izlazak 5,19-21).
6. Mojsije razgovara s Jahvom (Izlazak 5,22—6,8).
7. Mojsije razgovara s narodom (Izlazak 6,9).
8. Jahve ponovno razgovara s Mojsijem (Izlazak 6,10-13).

Ove dijaloge prate izjave da je Jahve govorio Mojsiju i Aronu (Izlazak 6,13.26). Između ovih iskaza nalazi se obiteljsko rodoslovlje Mojsija i Arona (Izlazak 6,14-25). Zatim je opet zabilježen dijalog između Mojsija i Jahve kao uvod u deset zala (Izlazak 6,28—7,5). U završnom dijelu ovog odlomka naglašena je Mojsijeva i Aronova poslušnost, jer su sve

činili upravo onako kako im je Jahve zapovjedio (Izlazak 7,6). Uz ovo odobravanje spominje se i njihova starost: Mojsije ima osamdeset, a Aron osamdeset tri godine (Izlazak 7,7).

Možemo, dakle, zaključiti da iz Božje službe nema povlačenja. Bog želi da svi blisko surađuju s Njim na unapređenju Njegovog djela: mladi i stari, muškarci i žene, djeca i odrasli, slobodni i porobljeni, bogati i siromašni, obrazovani i neobrazovani, ljudi na visokim položajima s velikim utjecajem i obični radnici. Svatko može učiniti svoj dio i zajedno možemo izvršiti zadaću koju nam je namijenio Bog.

Teme

Usprkos činjenici da faraon jasno odbacuje Božji zahtjev, Bog za svoj narod priprema izlazak iz ropstva. Međutim, narod gubi vjeru. Čak se i Mojsije prepire s Bogom pitajući zašto su stvari sada još gore: “Zašto, Gospodine, nanosiš štetu svome puku? Zašto si me poslao?” (Izlazak 5,22) Razlog za ova teška pitanja leži u činjenici da su se nakon prvog izravnog susreta s faraonom stvari zakomplicirale, a život Izraelaca pogoršao. Ni Mojsije ni Izraelci nisu očekivali takav zaplet. Očekivali su brzo izbavljenje iz ropstva jer je njihov Bog bio moćni Stvoritelj koji je mogao činiti ono što nitko drugi ne može. Kakvo razočaranje! Ipak Bog priprema put za izbavljenje, kao i Mojsija i Arona za novi sukob s egipatskim vladarom.

DRUGI DIO: Komentar

Tekst za pamćenje postavlja pozornicu za dramu koja će se odvijati. Nakon četrdeset godina odsutnosti iz Egipta, Mojsije ponovno dolazi na faraonov dvor (1450. pr. Kr.). Mojsije i Aron izlaze pred faraona Tutmozisa III. i suočavaju ga s Božjom zapovijeđu: “Pusti moj narod da me ode štovati u pustinji.” (Postanak 7,16 — Suvremeni hrvatski prijevod) Faraon ne priznaje postojanje Jahve ni Njegov autoritet. On sebe smatra bogom, a obožava i mnoštvo bogova koje su izmislili ljudi i ne želi se pokoriti zahtjevu hebrejskog živoga Boga. Njegov bahati odgovor opisuje moć Egipta kao materijalističke poganske kulture koja obožava vlastite bogove u obliku idola. Faraon nije čuo Božju vlast i ne priznaje Njegovo postojanje: “Tko je taj Jahve da ga ja poslušam i pustim Izraelce? Ja toga Jahvu ne znam niti ću pustiti Izraelce.”; “Zašto odvlačite narod od rada?”; “Namjeravate ga odvratiti od posla.” (Izlazak 5,2.4.5 — Suvremeni hrvatski prijevod) Hebrejska riječ za Egipat, *micrajim*, znači zemlja “dvostrukog stiska”, što se odnosi na ozbiljno porobljavanje i ukida-

nje tuđeg autoriteta kako bi se zapovijedalo, vladalo i govorilo drugima što da rade.

U svojem odgovoru na Gospodnji zahtjev, faraon kaže da Mojsije i Aron žele zaustaviti rad Izraelca i odmoriti ih od njihovog posla. Prema nekim židovskim i kršćanskim tumačima, hebrejska riječ *šabat* ukazuje na subotnji odmor. Izraz “odmor od rada” nalazi se samo na jednom drugom mjestu, naime u Postanku 2,2.3 (gdje je ponovljen dvaput). Zanimljivo je da se faraon ne slaže ni s Mojsijevim i Aronovim zahtjevom da se narod oslobodi (od izraza *para*, “pustiti” ili “osloboditi”). Zanimljivo je da glagol *para* na hebrejskom ima iste suglasnike kao i riječ “faraon”, tako da iza njegovog odgovora može stajati igra riječi: “Zašto se ponašaš kao faraon tako što tjeraš ljude da prestanu raditi?”

Faraon Tutmozis III. imao je dvije godine kada ga je svećenik postavio na egipatsko prijestolje, nakon smrti njegovog oca Tutmozisa II., 1504. g. pr. Kr. Tutmozisovo ustoličenje najvjerojatnije je provedeno kako bi se spriječilo da Mojsije postane faraon. U to vrijeme Mojsije, sin kojega je posvojila Hatšepsut, imao je dvadeset šest godina. Tutmozis III. bio je suvladar sa svojom maćehom Hatšepsut do 1482. g. pr. Kr., kada je ona umrla. U vrijeme njezine smrti Mojsije je bio u Midjanu. Tutmozis III. imao je dvadeset četiri godine kada je počeo vladati sam. Uništio je skoro sve spomenike i kipove s imenom ili slikom Hatšepsut, a poznat je i po svojim uspješnim vojnim pohodima. Smatra se najvećim vojnim vladarom u starom Egiptu. Bio je i veliki graditelj. Godine 1450. pr. Kr., u vrijeme izlaska, imao je pedeset šest godina.

Božji Savez

Prije nego što je izveo Izraelce iz Egipta, Bog ih je uvjeravao da će ispuniti Savez koji je sklopio s Abrahamom, Izakom i Jakovom. Obećao je njihovim precima da će im “dati kanaansku zemlju” (Izlazak 6,4), kao što se spominje u Postanku 12,7;17,8. Bog se sjeća ovog Saveza i pošto se navršilo vrijeme, stvari će se sada pokrenuti, On će djelovati za svoj narod. Gospodin potiče Mojsija da prenese Njegovom narodu da će se Njegovo obećanje sigurno ispuniti. Njegova će se riječ ispuniti. Ovo uvjerenje zabilježeno je u ključnom odlomku u Izlasku 6,6-8.

Bog počinje svečanom izjavom: “Ja sam Jahve.” Prema ovom znaku za prepoznavanje, koji se u Izlasku ponavlja petnaest puta, posebno u ulomku o zlima (Izlazak 6,2.6.7.8.29; 7,5.17; 10,2; 12,12; 14,4.18; 15,26; 16,12; 29,46; 31,13), Jahve objavljuje svoju brigu o narodu i bliskost s njima; takvu bliskost i brigu prepoznat će i Izraelci i Egipćani. On će izbaviti svoj narod kao što je obećao i oslobodit će ga iz egipatskog ropstva.

Jahve naglašava četiri akcije izbavljenja svojeg naroda i javno obećava:

1. "Izvest ću vas [*hifil*, oblik od *jaca*, znači "razlog da izideš"] ispod bremena Egipćana."

2. "Izbaviti vas [*hifil*, oblik od *natsal*, znači 'spasiti', 'otrgnuti', 'izbaviti', 'spasiti'] od ropstva njihova."

3. "Iskupit ću vas [*gaal*] mišicom ispruženom i sudovima žestokim."

4. "I uzet ću vas [*lakakh*] sebi za put, vama ću biti [*hajah*] Bog." (Varaždinska Biblija)

U ovim obećanjima ističe se načelo Saveza koje naglašava prisan odnos i jedinstvo u ljubavi između Jahve i Njegovog naroda. Ovaj odnos ispunjenje je Božjeg obećanja Abrahamu (Postanak 17,7.8). U hebrejskoj predaji, prve noći Pashe blaguje se Seder večera, kada ovaj biblijski odlomak igra ključnu ulogu. Tada se kao simbol koriste četiri čaše koje jednu za drugom u određenim razmacima piju oni koji slave ovaj čin otkupljenja iz egipatskog ropstva.

Nakon ovih obećanja, Jahve po prvi put u Izlasku objavljuje da će Izraelci "znati da sam ja, Jahve, vaš Bog" (Postanak 6,7). Prije je uvijek Jahve bio upoznat s tlačenjem, patnjom i nevoljama svojeg naroda, a sada će Njegov narod "poznati" svojega Boga.

Jahve dodaje još dva obećanja: (1) "Dovest ću vas u zemlju za koju sam se zakleo da ću je dati Abrahamu, Izaku i Jakovu." (Izlazak 6,8); (2) "Dat ću vam je u baštinu, ja, Jahve." (Izlazak 6,8) Ponavljanje božanskog "ja" jasno je jamstvo da će se Božja riječ ispuniti. Četiri puta u Izlasku 6,2-8 pojavljuje se izraz "ja sam Jahve". Ovaj izraz javlja se na samom početku i na samom kraju ovog odlomka kao poveznica, ili krovna struktura (Izlazak 6,2.8), kao i na dva dodatna mjesta u Izlasku 6,6.7.

Prema 9. retku 6. poglavlja, reakcija Izraelaca vrlo je tužna. Mojsije govori Izraelcima, ali oni su toliko obeshrabreni da ne slušaju Gospodnje umirujuće riječi. Međutim, Božja otkupiteljska djela ubrzo će se otkriti u svoj svojoj veličanstvenoj stvarnosti.

TREĆI DIO: Primjena

1. Koje pouke možete izvući iz Mojsijevog otvorenog, gotovo su-kobljavajućeg dijaloga s Jahvom? Kako ovo utječe na vaš hod s Bogom? Kako Mu možemo iskreno priopćiti svoje misli, osjećaje i unutarnje želje? Kako možemo razgovarati s Njim o svojim negativnim emocijama kao što su razočaranje, gorčina, nezadovoljstvo, mržnja, zavist i gnjev?

2. Mi ne vjerujemo u sudbinu ili predodređenost. Također ne vjerujemo u slučajnost niti u sreću. Mi vjerujemo u Božje vodstvo kada Ga

iskreno molimo. Kako možemo više vjerovati Bogu i u potpunosti se oslanjati na Njegovo vodstvo?

3. Bog nas ne poziva da budemo uspješni; On nas poziva da budemo vjerni. Moramo biti vjerni Njegovom pozivu kako bismo postali Njegovi svjedoci u svakoj fazi rasta u kojoj se nalazimo. Naš uspjeh i napredak ovise o Njemu. Kako možete bez sukoba pomoći i dovesti druge da vide Božju ruku i Njegovo djelovanje u njihovom životu?

4. Egipat igra ključnu ulogu u biblijskim proročanstvima. Na koje nas stvarnosti u našem postmodernom i megamodernom dobu upućuje simbol Egipta i s kojim nas stvarnostima suočava?

5. Zašto se naša očekivanja kada je u pitanju Božje djelovanje i postupci obično ne ispunjavaju? Zašto On tako često djeluje samo kada su sve nade razbijene?

Egipatska zla

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 9,35.

Središte proučavanja: Izlazak 7,8—10,29.

Uvod

U ovoj godini proučavanju upoznajemo Boga koji čini čuda. Osim toga, razmotrit ćemo devet od deset zala koja On šalje kao božanske presude Egiptu. Prikažite ove događaje svojem razredu u okruženju velikog sukoba — duhovne borbe između sila dobra i zla, svjetla i tame, Krista i Sotone, živog Boga i idola. Ovaj duhovni rat počeo je na Zemlji, u Edenskom vrtu, kada su Adam i Eva pali u grijeh. Bog je obećao pobjedu u ovom ratu kako ne bismo vječno bili plijen zla (Postanak 3,15). Od samog početka borba se vodila između onih koji obožavaju Boga Stvoritelja i onih koji obožavaju stvorenje u različitim oblicima. Obožavanje Stvoritelja izbavlja čovječanstvo i oslobađa ga od ropstva grijehu. Obožavanje stvorenja dovodi do moralnog pada čovječanstva koje je stvoreno na Božju sliku i na kraju završava njegovim porobljavanjem.

U Izlasku 7,8—10,29 pojačava se sukob između živog Boga i faraona. Faraon želi pokazati da je on pravi bog, kao što su Egipćani vjerovali. On bi, dakle, želio igrati ulogu suverenog vladara koji upravlja i odlučuje što je ispravno, a što pogrešno. Nasuprot tomu, Bog želi osloboditi svoj narod iz egipatskog ropstva, ali u isto vrijeme želi pokazati Egipćanima tko je On i osloboditi ih od ropstva njihovim bogovima.

Jedna stvar mora nam biti kristalno jasna: Bog ne mrzi Egipćane; On ih voli kao što voli svakoga svojom vječnom i nesebičnom ljubavlju. Bog Svevladar ustaje protiv egipatskih bogova. On će pokazati da su ovi “bogovi” ljudska izmišljotina koja ljude vodi u strah i ropstvo. Štoviše, Njegov je prvenstveni cilj prekinuti ovisnost Egipćana o ovim izmišljenim bogovima kako bi mogli služiti živom Bogu Stvoritelju i Otkupitelju. Međutim, ako im se ljudi nastave klanjati i poistovjećivati s njima, Božja presuda past će ne samo na njihove bogove, već i na njih. Njihovo uporno idolopoklonstvo rezultirat će kaznom i na kraju njihovim uništenjem.

Bog jasno objavljuje: “Kaznit ću i sva egipatska božanstva.” (Izlazak 12,12) Božja presuda egipatskim bogovima povijesna je činjenica zapisana u Brojevima 33,4. Svako zlo obično je bilo usmjereno protiv više egipatskih bogova koji su zaokupljali maštu, misli i osjećaje ljudi; utjecali su na njihovo ponašanje i društveni život u tolikoj mjeri da su postali robovi grijehu. Tako je bilo zarobljeno cijelo biće. Nakon toga duša je bila potpuno predana idolopokloničkom načinu života. Ovaj način života, pod utjecajem magije, stajao je u potpunoj opreci sa slobodom obožavanja koja izvire iz živoga Boga Stvoritelja punog ljubavi.

DRUGI DIO: Komentar

Znakovi i čudesa

U Izlasku 7,3 čitamo da će Jahve umnožiti “znakove i čudesa” pred svim ljudima kako bi razumjeli tko je On. Izlazak 7,3 jedini je redak u ovom poglavlju u kojem su spojena ova dva pojma, “znakovi” i “čudesa”. Riječ “znak” ili “znakovi” pojavljuje se šesnaest puta u knjizi Izlaska (Izlazak 3,12; 4,8.9.17.28.30; 7,3; 8,19; 10,1.2; 12,13; 13,9.16; 31,13.17) U navedenim slučajevima ovi pojmovi ističu dvije činjenice: naime, da će Mojsije pred faraonom činiti različite znakove (Izlazak 10,1.2) i da će pashalna krv biti znak života, zbog čega će anđeo zatornik proći pokraj domova koji su obilježeni krvlju i na taj način zaštićeni (Izlazak 12,13). Izraz “čudo” označava ono što će Bog učiniti pred faraonom, usprkos otvrdnjavanju njegovog srca (Izlazak 4,21). U kontekstu zala ovaj izraz se dvaput pojavljuje na početku devet zala (Izlazak 7,3.9) i opet dvaput na kraju devetog zla (Izlazak 11,9.10).

Bitna obilježja zala:

1. Prvih devet zala može se podijeliti u tri skupine od po tri zla. Deseto zlo je jedinstveno i odvojeno od ostalih. Ljudima će biti potrebno posebno vrijeme i sredstva da se suoče s njim.

2. Prvih devet zala pogodilo je sva tri staništa koja je Bog stvorio, koja su opisana u Postanku 1: nebo (sedmo, osmo i deveto zlo), zemlju (treće, četvrto, peto i šesto zlo) i vode (prvo i drugo zlo). Zajedno, ova zla ukazuju na poremećaje u stvorenom svijetu.

3. Prvih devet zala se pojačavaju postajući sve jača tijekom vremena, jer faraon tvrdoglavo odbija pustiti Božji narod kako bi mogao slobodno obožavati svojega Boga Stvoritelja. Prva tri zla bila su blaga, brza i nisu izazvala smrt. Sljedeća tri zla (četvrto, peto i šesto) bila su ozbiljnija i štetnija jer su uništavala stoku i pogađala ljude ranama po koži. Sljedeća tri zla (sedmo, osmo i deveto) bila su razornija uključujući smrt ljudi i životinja, ali i uništavanje usjeva.

4. Općenito, svako zlo je dolazilo nakon jasnog upozorenja i molbe da se faraon pokori Gospodnjem zahtjevu. Zbivali su se neočekivani događaji, ali je pustošenje bilo unaprijed najavljeno i moglo se izbjeći. Posebno upozorenje daje se prije prva dva i desetog zla, ali možemo vidjeti i jasna upozorenja u uvodima u četvrto, peto, sedmo i osmo zlo.

5. Prije trećeg, šestog i devetog zla gotovo da nema sukoba s faraonom.

6. Prva tri zla snašla su i Egipćane i Izraelce, a sva preostala zla pala su samo na Egipćane.

7. Prije pojave prvog zla Bog je učinio čudo pred faraonom: Aronov štap je postao zmija koja je pojela sve vračarske zmijske. Pa ipak, "faraon bijaše tvrdokorna srca" (Izlazak 7,13).

8. Posljednje zlo bilo je najrazornije jer je svaka obitelj koja nije bila pod zaštitom krvi janjeta pogođena smrću prvorodenog sina. Prije nego što je nastupilo posljednje zlo, Bog je u svojoj milosti dao ljudima tri dana tame za razmišljanje, preispitivanje i pokajanje, kao i uputu kako da izbjegnu konačno pustošenje.

9. Nakon šestog zla zapisano je da je "Jahve otvrdnuo srce faraonu" (Izlazak 9,12; vidi i Izlazak 10,1.20.27; 11,10; 14,4.8.17). Tijekom prvih pet zala faraon je svjesno zatvorio svoje srce (Izlazak 7,13.14.22; 8,15.19.32; 9,7; 9,35) i povijesno sjećanje i podsjetnik budućim naraštajima. Prije početka izvještaja o deset zala Bog dvaput pretkazuje da će On, Jahve, otvrdnuti faraonovo srce (Izlazak 4,21; 7,3).

10. Vračevi su mogli oponašati samo prva dva zla. Kada je došlo treće zlo, rekli su: "To je prst Božji." (Izlazak 8,19 — Varaždinska Biblija) Poslije su i sami oboljeli od čireva (Izlazak 9,11; vidi i nagovor faraonovih činovnika, Izlazak 10,7).

11. Zla se također mogu spojiti u parove: prvo i drugo povezana su s rijekom Nil; treće i četvrto su leteći insekti (komarci i obadi); peto i šesto nalikuju jedno na drugo, s pomorom životinja i čirevima na ljudima; sedmo i osmo čine štetu na usjevima; deveto i deseto zlo povezana su s tamom — jedno s fizičkom tamom, a drugo s krajnjom tamom, naime smrću prvorodenaca.

12. Zanimljivo je primijetiti da je Bog posebno pozvao faraona sedam puta riječima: "Pusti narod moj" (Izlazak 5,1; 7,16; 8,1.20; 9,1.13; 9,1.13; 10,3) i jednom je upotrijebio izraz: "Jer ako ne pustiš puka mojega, gle: pustit ću na te..." (Postanak 8,21). Faraon je u početku pristao nakon drugog, četvrtog, sedmog i devetog zla (Izlazak 8,8; 8,25-28; 9,28; 10,24), ali je na kraju ipak odbio pustiti narod da se pokloni Jahvi (Izlazak 8,15; 8,32; 9,35); čak je zamolio Mojsija da se moli za okončanje određenih zala i da se moli i za njega (Izlazak 8,8.28; 9,28; 10,16.17). Tek nakon

desetog zla on je pozvao Mojsija i Arona i zapovjedio im: "Ustajte i odlazite od moga naroda i vi i vaši Izraelci! Idite! Odajte štovanje Jahvi, kako ste tražili. Pokupite svoju i sitnu i krupnu stoku, kako ste zah-
tjevali: idite pa i mene blagoslovite!" (Izlazak 12,31.32)

Kao što smo rekli, sve ove nesreće odnosile su se na Božju presudu egipatskim bogovima i onima koji su se njih držali i klanjali im se. Ne treba zanemariti činjenicu da se usred svih ovih nesreća nalazi izjava o silnoj Božjoj prisutnosti u egipatskoj zemlji. Bog je jasno stavio do znanja da postoji razlika između onih koji Ga slijede i onih koji idu protiv Njega: "Jer ako ne pustiš naroda mojega, onda ću učiniti da dođu rojevi obada na tebe, na slugе tvoje na narod tvoj, i na palače tvoje. Kuće Egipćana, pa i zemlja, na kojoj stoje, bit će puna rojeva obada. Ipak sa zemljom gošenskom, u kojoj prebiva narod moj, učinit ću na taj dan iznimku, tako da ne bude tamo rojeva obada." (Izlazak 8,21.22 — Šarić)

Prorok Izaija zadivljujućim riječima govori o Božjoj ljubavi i budućim planovima za Egipat: "U onaj će dan ići cesta od Egipta do Asirije, Asirci će dolaziti u Egipat, a Egipćani u Asiriju. Egipat i Asirija služiti će Jahvi. U onaj će dan Izrael, treći s Egiptom i Asirijom, biti blagoslovljen usred zemlje. Jahve nad vojskama blagoslovit će ga: Nek je blagoslovljen, reći će, moj narod egipatski, djelo mojih ruku Asirija i baština moja Izrael." (Izaija 19,23-25)

Otvrdnuće faraonovog srca

Otvrdnuće faraonovog srca zadivljuje proučavatelje Biblije. Moramo naglasiti da Bog nije unaprijed odredio faraonove odluke. To je učinio sam faraon. On nije bio predodređen da tvrdoglavo odbija Božje upute i bude osuđen na propast. Bog daje slobodu izbora svakom pojedincu i omogućava ljudima da odgovore na Njegov poziv ljubavi i ponudenu milost. On ne prisiljava ljude da Mu se pokoravaju.

Pregled otvrdnjavanja faraonovog srca (vidi 9. točku u prethodnom odjeljku), upućuje na sljedeći ishod: u procesu otvrdnjavanja sam faraon se tvrdoglavo odbijao poniziti pred Bogom (Izlazak 10,3). Njegova odluka, njegova namjerna neposlušnost, dovela ga je do toga da ode dalje, do točke bez povratka. Svoj karakter je izgradio protiv Boga i bio je čvrst u svojoj odluci. Božanski poziv koji mu je bio upućen da pusti Izraelce i pokloni se živom Bogu samo je dolio ulje na već prisutnu vatru u njegovom srcu, zapaljenu protiv Svemogućeg i Njegovog slugе Mojsija.

TREĆI DIO: Primjena

1. Dokazi su se gomilali i potvrđivali da je Bog želio izbaviti svoj narod i izvesti ga iz Egipta. Što nas u našem srcu i životu može navesti da tvrdoglavo odbijamo sve Božje poticaje da se pokajemo i slijedimo Ga?

2. Što je tako privlačno u idolopoklonstvu? Zašto je Egipćanima bilo tako teško raskinuti sa svojim idolopoklonstvom, čak i nakon što su vidjeli kakvu je to pustoš donijelo?

3. Ljudi su nevjerojatno maštoviti u stvaranju vlastitih idola. Praktično sve se može pretvoriti u idola. Što je idol? Kako pravimo svoje bogove i klanjamo im se? Koja se načela kriju iza takvog ponižavajućeg ponašanja? Zašto se Bog tako žestoko protivi idolopoklonstvu?

Pasha

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 12,26.27.

Središte proučavanja: Izlazak 11,1—12.30.

Uvod

Deseto zlo bilo je vrhunac svih dotadašnjih zala. Narod se morao unaprijed pripremiti za ono što dolazi jer su u pitanju bili životi. Prvo-rođence je čekao život ili smrt, zbog čega su obitelji bile u stanju najviše pripravnosti. Svaka obitelj morat će odgovoriti na ključno pitanje: Hoćemo li vjerovati Bogu i Njegovoj brizi za naš život ili ćemo to zanemariti? Jedini put koji je vodio u život bio je obilježen prihvaćanjem krvi nedužnog janjeta. U to vrijeme svečano je uspostavljen blagdan P Ashe, kako bi zajedno cijele obitelji doživjele Božje izbavljenje.

Učitelji, ne zaboravite objasniti članovima vašeg razreda ključnu misao pouke: Isus je pashalno Janje (Ivan 1,29, 1. Korinćanima 5,7). Samo u Njemu imamo istinski život. Ovaj je život osiguran na križu (Ivan 11,25; 12,32; Rimljanima 5,6-8; 1. Korinćanima 1,18.23.24). Proslava P Ashe navela je Isusa da uspostavi novi obred za svoje sljedbenike. Na Posljednjoj večeri Isus je sa svojim učenicima blagovao janje koje je ukazivalo na Njega. Tako je On preusmjerio žarište svojih sljedbenika na novu vrstu proslave koja će ih iznova podsjećati na najvažniji događaj u povijesti Zemlje i povijesti čitavog svemira: na Njegovu žrtvu na križu za nas. Ovu novu zajednicu s Njim slavimo tijekom Gospodnje večere, kada se sjećamo Njegovog života i smrti (Matej 26,26-29, 1. Korinćanima 11,23-26). Ova zamjena pashalnog žrtvenog janjeta živim Janjetom, Isusom Kristom, nedokučiva je pouka koju trebamo pamtit i tijekom obreda, kao i u svakidašnjem prihvaćanju Kristove smrti za čovječanstvo (2. Korinćanima 5,15.21).

DRUGI DIO: Komentar

Povijesna pozadina

Tutmozis III. (1504.—1450. pr. Kr.) postavio je svojeg sina Amenhotepa II. (1450.—1425. pr. Kr.), koji nije bio njegov najstariji sin, kao

suvladara, ali samo nakratko. Amenhotep II. vjerojatno nije bio u Egiptu tijekom deset zala jer je bio u vojnom pohodu. Po povratku će dobiti vijest da mu je otac poginuo u Crvenom moru dok je gonio Izraelce (Izlazak 14,28; 15,4; Psalam 136,15) i da je njegov brat, faraonov prvorodenac, umro u desetom zlu (Izlazak 12,29). Božja presuda pogodila je, kako je pretkazano, tri područja: prvorodene Egipćane, njihove životinje i njihove bogove (Izlazak 12,12). Faraon je bio jasno upozoren, ali je prkosio i božanskom upozorenju i Mojsijevim ponovljenim pozivima da se pokori Božjem zahtjevu kako bi se izbjegla ova nesreća. Faraon se tvrdoglavo odbijao pokoriti Bogu, a njegova neposlušnost dovela je do daljnjeg neviđenog stradanja Egipćana. Bila je pogođena svaka obitelj. Utjecaj ove tragedije bio je neposredan i Egipćani su molili Izraelce da napuste Egipat.

Pashalno janje

Mnogi ne razumiju pravo značenje i svrhu žrtvovanja i motive koji stoje iza njih. Postoji golema razlika između poganskih žrtava prinesenih u hramovima ili kućama različitim bogovima u obliku idola, i istinske žrtve prinesene živom Bogu. Bog uređuje ove žrtve i daje precizne upute zašto i kako ih treba prinositi, kao i što treba prinijeti i tko treba služiti u obredu.

Iza svih nebiblijskih žrtava leži shvaćanje da su one hrana za bogove koji su ovisili o ljudima. Nasuprot tomu, živi Bog daje hranu svima (Psalam 104,14-27); Njemu nisu potrebne žrtve da bi Ga hranile i održavale, one nisu hrana za Boga nebeskog.

Ali bitna razlika između poganskih i biblijskih žrtava mnogo je dublja. Pogani svoje žrtvene darove prvenstveno vide kao moćno sredstvo kojim utječu na bogove, stišavaju njihov gnjev i umiruju ih kako bi dobili njihovu naklonost. Poganski obožavatelji morali su prinositi darove bogovima kako bi ih umilostivili, dobili njihov blagoslov spriječili ih da im naude. Poganski obožavatelji morali su svojim bogovima dati najbolje kako bi zauzvrat dobili božansku zaštitu, napredak, plodnost, sigurnost i naklonost.

Nasuprot tome, žrtve su, prema Bibliji, Božje sredstvo i način da Mu se približimo. Bog prilazi nama i pruža nam pomirenje i spasenje. Kada vjernici prinose žrtvu, oni ne manipuliraju Bogom. Oni gledaju na savršenu žrtvu, Isusa, na kojega upućuju sve žrtve. Tako prihvaćaju Krista kao svojeg Spasitelja koji jedini može oprostiti njihove grijehе, spasiti ih i blagosloviti.

U vrijeme kada se odvijaju događaji opisani u Izlasku, krv na dovratnicima bila je znak (Izlazak 12,13) da određeni dom priznaje Boga i da

želi živjeti po Njegovom nauku. Ovaj znak obilježen krvlju donio je spasenje obitelji. Bog je objavio: "Gdje god spazim krv, proći ću vas; tako ćete vi izbjeći biču zatornomu kad se oborim na zemlju egipatsku." (Izlazak 12,13) Ova presuda nije bila osuda ili uništenje, već pozitivan sud otkupljenja vjernih.

Vjerne obitelji slavile su Pashu kao spasenje. Sva ova krv ima mnogo dublje značenje. Krvna žrtva ukazivala je na pravo pashalno Janje, Isusa Krista, koji će se jednom zauvijek žrtvovati za čovječanstvo. Oni koji Ga prihvate kao svojega osobnog Spasitelja, dobivaju obećanje da će vječno živjeti s Njim (Ivan 3,16; 1. Ivanova 5,11-13).

Bog može prihvatiti samo žrtvu prinesenu iz skrušenog, poniznog i zahvalnog srca. Zahvalnost za ono što je Bog učinio (ne za ono što smo mi sami postigli ili izvršili) mora biti ključni motiv koji izvire iz srca koje hvali Boga za dar spasenja. Prorok Izaija naglašava da trebamo hrabriti jedni druge jer Božja presuda za Njegov narod nije osuđujuća, već otkupljujuća. Naš ljubazni, milostivi i brižni Gospodin poučava vjernike kako da razumiju Njegov sud: "Recite preplašenim srcima: 'Budite jaki, ne bojte se! Evo Boga vašega, odmazda dolazi, Božja naplata, on sam hita da nas spasi!'" (Izaija 35,4)

Poučavanje naše djece Božjem putu

Bog daje precizne upute svojem narodu kako da poučava sljedeće naraštaje o Njemu i Njegovim silnim djelima. On im kaže da slave Pashu svake godine. Ono što se dogodilo njihovim precima mora se ispričati kao njihovo vlastito iskustvo, kao da su oni robovi koje je Gospodin otkupio i izveo iz Egipta. Roditelji trebaju učiti svoju djecu, a sljedeći naraštaj treba učiti svoju djecu, i tako bez prestanka. Oni tako moraju živjeti ne samo riječima, već i djelima. Iskustvo mora uvijek biti svježije; povijest se mora aktualizirati kao da se dogodila upravo sada. Povijesni događaj mora postati životan i osobni. Na ovaj će se način ponovno proživjeti prošlost i ono što se dogodilo, neće biti zaboravljeno. Mojsije je rekao: "I kad dođete u zemlju koju će vam Jahve dati kako je obećao, vršite ovaj obred. Kad vas vaša djeca zapitaju: 'Što vam taj obred označuje?' odgovorite im: 'Ovo je pashalna žrtva u čast Jahvi koji je prolazio mimo kuće Izraelaca kad je usmrćivao Egipćane, a naše kuće pošteđivao.'" (Izlazak 12,25-27) Da bi se sjećali ovog važnog događaja, Izraelci-ma je zapovijeđeno da svake godine slave blagdan Pashe.

Ovaj model je mjerilo prema kojem danas trebamo učiti našu djecu i dan nam je da ga slijedimo. Asaf je napisao: "Otvorit ću usta svoja na pouku, iznijet ću tajne iz vremena davnih. Ono što čusmo i saznasmo, što nam kazivahu oci, nećemo kriti djeci njihovoj, predat ćemo budućem

koljenu: slavu Jahvinu i silu njegovu, i djela čudesna što ih učini. Svjedočanstvo podiže on u Jakovu, Zakon postavi u Izraelu, da ono što naredi ocima našim oni djeci svojoj objave, da sazna budući naraštaj, i sinovi koji će se roditi da djeci svojoj kazuju da u Boga ufanje svoje stave i ne zaborave djela Božjih, već da vrše zapovijedi njegove.” (Psalam 78,2-7) David sljedećim riječima iznosi što trebamo činiti: “Naraštaj naraštaju kazuje djela tvoja i silu tvoju naviješta.” (Psalam 145,4) Svaki novi naraštaj treba vjerodostojno kazivati i učiti druge povijest otkupljenja i oslobođenja. Dovoljno je da samo jedan naraštaj zanemari ovaj zadatak i njihova djeca i obitelji izgubit će znanje o Bogu. Tada će se razumijevanje Njegovog nauka smanjiti, a težnja za pobožnim životom bit će u opasnosti.

TREĆI DIO: Primjena

1. Faraonova tvrdoglavost, zajedno s neposlušnošću mnogih Egipćana, uči nas čak ni velika čudesa i znakovi ne mogu natjerati ljude da vjeruju i promijene život. Sam Isus je rekao: “Ako zaista ne slušaju Mojsija i Proroke, neće vjerovati ni ako tko iz mrtvih uskrsne.” (Luka 16,31) Što vas je na vašem životnom putu dovelo do toga da svim srcem slijedite Boga? Kako možemo pomoći drugima da ne ovisе o čudima, već da ozbiljno shvate Božju riječ?

2. Budući da nas Bog voli, On nas poučava o razornim posljedicama neposlušnosti ako uporno ostanemo u grijehu. Upornost u činjenju bezakonja smrtonosna je; zato nas Bog milostivo poziva da se pokajemo i prihvatimo Njegovu žrtvu prinesenu za spasenje svakog pojedinca. Kako se možemo potpuno predati Isusu i biti spašeni? Kako možemo ozbiljno shvatiti Božja upozorenja puna ljubavi da ne idemo putem koji vodi u uništenje? Zamke su na svakom koraku, kako ih izbjeći?

3. U svojem govoru Izraelcima, Mojsije naglašava da svoju djecu i unuke trebamo stalno poučavati o Božjoj ljubavi, dobroti i istini: “Napominji ih svojim sinovima. Govori im o njima kad sjediš u svojoj kući i kad ideš putem; kad liješaš i kad ustaješ.” (Ponovljeni zakon 6,7) Kako možemo učiti svoju djecu na privlačan način, da ne budemo dosadni ili nasilni, kako bi naše obitelji bile pune spoznaje Boga?

Preko Crvenog mora

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 14,13.14.30.31.

Središte proučavanja: Izlazak 12,31—15,21.

Uvod

U povijesti Božjeg naroda izlazak iz Egipta je najneobičniji starozavjetni događaj, u kojem je Bog djelovao na najneobičniji način. Nakon što su blagovali pashalno janje, Izraelci su bili spremni napustiti Egipat. Faraon je konačno dao pristanak. Pritisnut velikom nevoljom koja ih je snašla, on izdaje naredbu Mojsiju i Aronu da odu i poklone se svojem Bogu. Uključeni su svi — muškarci, žene i djeca, kao i njihova stoka. Ranije je Mojsije odbio otići ako Izraelcima ne bude dopušteno da odu cijele obitelji zajedno sa svim životinjama. Osim toga, Bog se pobrinuo za budućnost svojeg naroda da ne napusti Egipat praznih ruku.

Kada su Egipćani molili Izraelce da napuste zemlju, dali su im sve stvari koje su tražili: srebro, zlato i odjeću, baš kao što im je Mojsije naredio. Sve ovo bilo je nadoknada za plaće koje su im nepravedno uskraćene. Poslije će Izraelci biti suočeni s izborom kako iskoristiti ove darove, hoće li davati tkaninu, dragocjene ukrase, zlato, srebro i druge metale za gradnju Šatora (Izlazak 25,1-7), ili će zlatni nakit dati Aronu da napravi idola — zlatno tele (Izlazak 32,23.24).

Tema izlaska naglašena je na početku izvještaja (Izlazak 12,37-41), u daljnjem razvoju događaja (Izlazak 13,21.22) i na kraju, kada se ističe da je “Jahve u onaj dan izbavio Izraela” (Izlazak 14,30.31).

DRUGI DIO: Komentar

Povijesna pozadina

Radi razumijevanja povijesne pozadine u Izlasku 12, razmotrite sljedeće dvije točke:

A: Nakon 430 godina boravka u Egiptu, Izraelci sada mogu slobodno putovati u Obećanu Zemlju. Dvostrukim pojavljivanjem hebrejske riječi *vajehi*, “dogodi se”, “upravo onoga dana”, u Izlasku 12,41 (Varaždinska Biblija), ovo razdoblje naglašava se izjavom “dogodi se da sve vojske

Gospodnje iziđoše". U početku je samo Josip bio u Egiptu, a zatim je stigla cijela Jakovljeva obitelj. Tada ih je bilo sedamdesetero (Izlazak 1,5), a sada "šest stotina tisuća pješaka, osim žena i djece" (Izlazak 12,37; usporedi Izlazak 38,26), što znači da je iz Egipta izlazilo mnoštvo od oko dva milijuna ljudi. Mojsije je sigurno bio obrazovan u vojnoj strategiji tijekom svojeg boravka na faraonovom dvoru, tako da je znao organizirati tako velik broj ljudi. U biblijskom tekstu spominje se da su išli "u njihovim četama iz zemlje egipatske" (Izlazak 12,51; usporedi Izlazak 6,26; 7,4; 12,17.41), što znači kao "vojne" postrojbe ili odredi. Izlazak je bio dobro organiziran; međutim, treba imati na umu da je karavana mogla putovati samo onoliko brzo koliko i njezini najslabiji članovi, obično djeca, starci i stoka.

B. Izlazak se vjerojatno dogodio u ožujku 1450. godine pr. Kr., prema najpouzdanijim izračunima stručnjaka, što znači da će 430 godina biti od 1880. godina pr. Kr. Kako razumjeti ovo razdoblje? Među konzervativnim znanstvenicima postoje dva gledišta: (1) 430 godina, koje se računaju od Josipovog vremena do izlaska, i (2) 430 godina, počevši od Abrahama do izlaska. (Raspravu o ova dva glavna stava u vezi s dužim ili kraćim boravkom u Egiptu, bilo samo "u zemlji egipatskoj", prema hebrejskom masoretskom tekstu, ili "u zemlji egipatskoj" i "u Kanaanu", prema Petoknjižju i grčkom prijevodu Sedamdesetorice, i dokaze o kraćem boravku u Egiptu, vidi *Bible Commentary*, sv. 1, str. 183—187,313—315,557.)

"Jahve će se boriti za vas. Budite mirni!"

Izraelci su geografski bili stjerani u kut: pred njima je bilo Crveno more. Na jednoj strani su bile planine, a iza njih je bila dobro uvježbana i moćna faraonova vojska (o tome opširnije vidi Ellen G. White, *Patrijarsi i proroci*, poglavlje "Izlazak", str. 226). Iz ove situacije, ljudski rečeno, bilo je nemoguće pobjeći. Narod je bio prestravljen. Nije ni čudo što ih je Bog preko Mojsija ohrabrio riječima: "Ne bojte se! ... Stojte čvrsto pa ćete vidjeti što će vam Jahve učiniti da vas danas spasi." (Izlazak 14,13) Mi prirodno ne možemo biti mirni i čekati da Bog djeluje. Želimo se boriti, a trebali bismo čekati na Boga, biti mirni i napredovati Njegovom milošću i silom.

U zraku je vladala velika napetost. Kako će narod reagirati? Tijek događaja je izvanredan: Bog daje zapovijed da se ide naprijed. Stup od oblaka, koji predstavlja nevidljivu Božju prisutnost, prelazi s prednje strane na začelje kolone: "Smjesti se između vojske egipatske i vojske izraelske, i postade onima oblak taman, a ovima rasvjetljivaše noć, tako te ne mogoše jedni drugima prići cijele noći." (Izlazak 14,20) Mojsije

podigne svoj štap. Istočni vjetar dijeli vodu i pojavljuje se suho tlo. Izrael stupa morskim vodenim prolazom. Egipćani ih progone. Ali Jahve je zbunio faraonovu vojsku i cijela vojska je potopljena dok su Izraelci sigurni na drugoj strani Crvenog mora. Tako doživljavaju Božju veličanstvenu pobjedu u svojem spašavanju.

Egipat se zalaže za one koji se protive i odbacuju Boga. Egipćani su zakazali na dva načina: (1) tvrdoglavo su se opirali živom Bogu i (2) željeli su zarobiti i porobiti Izraelce. Pohlepa i nasilje doveli su ih do uništenja. Postoji velika razlika između služenja Gospodinu koji daje milost, slobodu i spasenje, i služenja faraonu, što vodi u slijepu poslušnost, zastrašivanje, ropstvo i na kraju u smrt.

Bog izbavlja

U samom središtu Izlaska nalazi se ključna rečenica: "Tako Jahve u onaj dan izbavi Izraela" (Izlazak 14,30), koja je teološki magnet, jezgra i izvor cijele knjige jer sve teče prema njoj i iz nje. Ovo je jedini put kada se ova rečenica upotrebljava u Izlasku. Izbavljenje je došlo od Boga. Teološki slojevit hebrejski glagol *jaša*, "spasiti", "izbaviti", "otkupiti", pojavljuje se u Isusovom imenu (kao i u imenima Jošua i Izaija), što znači "Jahve spašava" (vidi Matej 1,21). Bog je spasio sve Izraelce, nijedan nije stradao, za razliku od faraonove vojske, gdje "ne ostade od njih ni jedan jedini" (Izlazak 14,28); svi su poginuli u Crvenom moru. Gospodnja pobjeda bila je veličanstvena i potpuna.

Izraelci su odgovorili na svoje moćno izbavljenje strahopoštovanjem prema Jahvi i uzdanjem u Njega (Izlazak 14,31). Ovaj pozitivni odgovor dogodio se kada su vidjeli prikaz velike Gospodnje moći protiv Egipćana. Cilj koji su imali faraon i njegova vojska bio je da pobiju mnoge Izraelce kako bi pokazali svoju moć i ponovno porobili preživjeli ostatak. To se nije dogodilo zahvaljujući djelovanju Boga punog ljubavi prema svojem narodu. Odgovor Izraela bio je oduševljenje i slavljenje, izraženo u obliku pjesme.

Pjesme Mojsija i Mirjam

Nakon veličanstvenog čuda prigodom izlaska, Mojsije poziva Izraelce da slave Gospodina pjesmom, koja se koristi bogatim slikama (pozadina ove aktivnosti objašnjena je u Izlasku 15,19). Pjesme Mojsija i Mirjam bile su pjesme pobjede i zahvalnosti. Jahve je predstavljen kao moćni ratnik. Vrhunac pjesme nalazi se u riječima: "Vazda i do vijeka Jahve će kraljevati!" (Izlazak 15,18), a pošto je On uzvišeni i vječni Kralj, Mojsije izjavljuje da je On njegova sila, pjesma, izbavitelj i Bog; stoga će Ga hvaliti i uzvisivati (Izlazak 15,1.2). Nitko nije sličan Njemu:

On je “veličanstven u svetosti, strašan u slavi i čudesima” (Izlazak 15,11 — Suvremeni hrvatski prijevod). Mojsije se obraća Jahvi i veliča Ga: “Veličanstvom svojim obaraš ti protivnike; puštaš svoj gnjev i on ih ko slamu proždire” (Izlazak 15,7), i nastavlja: “Milošću svojom vodio si ovaj narod, tobom otkupljen k svetom tvom Stanu snagom si ga svojom upravio.” (Izlazak 15,13) Ovo mjesto, o kojem se govori u Izlasku 15,17, naziva se “Svetište” koje se nalazi “na gori baštine”. Pjesma je proročka imajući u vidu hram u Jeruzalemu.

Pjesma ima sedam tematskih strofa: (1) redci 1-3: uzvisivanje Jahve; (2) redci 4-5: Gospodnja pobjeda nad faraonom; (3) redci 6-7: Gospodnje veličanstvo; (4) redci 8-10: Gospodnja stvaralačka moć i sud; (5) redak 11: Gospodnja snaga; (6) redci 12-16a: Gospodnja ljubav i izbaavljenje od neprijatelja; (7) redci 16b-18: Gospodin je Kralj i daje odmor svojem narodu u Obećanoj Zemlji.

U Izlasku 15,6.11.16 stalno se ponavljaju dvije rečenice radi isticanja. Pjesma upućuje na izvještaj o stvaranju iz Postanka 1 i 2, i tako označava novi početak za Božji narod, stvaranje slobodnog izraelskog naroda.

Mirjam su smatrali proročicom. Njezina kratka pjesma (Izlazak 15,21) ponavlja mnoge motive iz Mojsijeve pjesme (Izlazak 15,1). Ali razlikuje se po jednoj važnoj pojedinosti. Marija poziva sve žene da pjevaju (gramatički imperativ!) Jahvi uz pratnju bubnjeva. Njezino srce preplavljeno je zahvalnošću, a ona poziva druge da izraze istu emociju. Najvjerojatnije su otpjevale cijelu pjesmu koja je u pisanom obliku bila skraćena, pri čemu su početni stihovi služili kao naslov.

Na kristalnom moru otkupljeni će pjevati pjesmu Mojsijevu i Janjetovu (Otkrivenje 15,2-4). To su hvalospjevi oslobođenja i pobjede i opjevavaju Božju ljubav, pravednost i moć.

Poslije, u Novom zavjetu, apostol Pavao će upotrijebiti sliku prelasaka preko Crvenog mora kao metaforu za krštenje Izraela u Kristu (vidi 1. Korinćanima 10,2).

TREĆI DIO: Primjena

1. Često je teško vjerovati Gospodinu i Njegovim obećanjima, posebno u opasnim vremenima kada Njegova pomoć nije vidljiva i ne dolazi odmah. Što znači “biti miran” da bi se vidjelo Božje oslobođenje?

2. Jahve je rekao Mojsiju ne samo da se moli, već i da ide naprijed. Bori li se Bog za nas u svim životnim okolnostima ili očekuje od nas da djelujemo kao odgovor na Njegovo vodstvo? Kako znate kada trebate čekati, a kada djelovati?

3. Zašto nas Bog često treba podsjećati i hrabriti zapovijeđu “Ne bojte se”? Zašto se tako lako obeshrabrimo?

4. Kako je Jahve mogao steći slavu porazom faraona i njegove vojske? Što je Božja slava? Kako su Egipćani mogli znati da je Gospodin Bog usred svih nedaća koje su snašle njihovu zemlju?

Kruh i voda života

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 16,28-30.

Središte proučavanja: Izlazak 15,22—18,27.

Uvod

Božje čudesno izbavljenje Izraelaca iz ropstva, neponovljivi događaj bez premca, trebao se pamtit i redovno obilježavati na blagdan Pashe. Izraelci su bili izbavljeni i slobodni, ali sloboda je skupa. Božji znakovi i čudesa rezultirali su božanskom osudom koja je pala na Egipat. Ova osuda nije bila samo kazna za Egipćane, već je bila poučna i za Izraelce pomagavši im da upoznaju pravog Boga i prave, trajne vrijednosti u životu. Bog je sebe predstavio kao pravednog Otkupitelja, silnog Ratnika koji je izbavio Izraela iz ropstva. Ovi dramatični događaji trebali su navesti Njegov narod da u potpunosti povjeruje u Njega kao u svojeg mudrog Vodiča koji se brine za njih; tako su trebali shvatiti svoju ovisnost o Njegovom brižnom vodstvu.

Nakon velikog izbavljenja iz Egipta, iskustva na Crvenom moru i veličanstvene proslave Božjeg spasenja iz ruku faraona i njegove vojske, Bog je odveo Izrael u pustinju Šur, kamo su putovali tri dana ne našavši izvora vode. Ovdje je pred Izraelce postavljen još jedan ispit povjerenja u Boga (Izlazak 15,25). Neposredno prije ove kušnje, Izraelci su vjerovali Bogu nakon što su prešli Crveno more i vidjeli faraonov poraz (Izlazak 14,31). Hoće li i dalje ostati na putu potpunog povjerenja u Boga, svojeg Vođu? Sve što se dogodilo proteklih dana i tjedana trebalo im je ostati urezano u sjećanje. Hoće li se sjetiti Božjeg vodstva kad se pojave životne teškoće?

Bog se brinuo o Izraelu kao roditelj pun ljubavi i strpljivo ih je vodio kroz pustinju. Morao im je držati bolne lekcije kada su gundali; ipak, On im je s ljubavlju dao vodu, prepelice i manu i poučio ih kako trebaju svetkovati subotu.

DRUGI DIO: Komentar

U Izlasku 15,22—18,27 opisuje se putovanje Izraela na Sinaj. Odlomak sadrži pet događaja: dva događaja vezana su za dar vode. U prvom

događaju kod Mare Bog je gorku vodu učinio pitkom (Izlazak 15,22-27). U drugom događaju govori se o vodi koja izvire iz stijene (Izlazak 17,1-7). Između ova dva izvještaja nalaze se zapisi o čudesnim darovima hrane — prepelica i mane — i pouke o svetkovanju subote (Izlazak 16,1-36). Ova tri čuda — voda, prepelice i mana — praćena su još dvama događajima, Gospodnjim darom pobjede nad Amalećanima (Izlazak 17,8-16) i Jitrovim posjetom, kada on daje mudre savjete Mojsiju (Izlazak 18,1-27).

Dar vode u Mari

Po prvi put se u Postanku, kada Izraelci nisu našli vodu za piće u pustinji Šur, pojavljuje hebrejski korijen *lun*, “žamor”, “gundati”, “žaliti se”. Izraelci su se zaustavili u Mari, gdje je voda bila gorka i “narod je mrmljao na Mojsija i govorio: Što ćemo piti?” (Izlazak 15,24). Nažalost, *lun* je postao ključni izraz koji prati lutanje Izraelaca kroz pustinju. To je prevladavajuća riječ u izvještajima o mani i prepelicama, gdje se ovaj negativni izraz javlja osam puta (kao glagol u Izlasku 16,2.7.8; kao imenica u Izlasku 16,7.8.9.12). Spominje se i u idućem izvještaju o vodi koja izvire iz stijene kod Refidima (Izlazak 17,3-6). Isto mrmljanje i gundanje javlja se u Brojevima (Brojevi 14,2.27.29.36; 16,11.41; 17,5.10). Ovaj se izraz izvan Petoknjižja pojavljuje još samo u Jošui 9,18.

Kada se narod žalio, Mojsije je zavapio Jahvi, što se sada po treći put spominje u ovoj knjizi (Izlazak 8,12; 14,15; 15,25). Jahve je zapovjedio Mojsiju da u gorku vodu baci komad drveta. Tako je voda ozdravila kada je Mojsije slijedio Božju uputu. U kontekstu iscjeljenja vodom, Bog obećava da “nikakvih bolesti [hebr. *mackalah*] koje sam pustio na Egipćane na vas neću puštati”, ako Ga budu slušali. Da bi istaknuo svoje obećanje, On se koristi božanskom formulom: “Jer ja sam Jahve koji daje zdravlje.” (Izlazak 15,26) Gospodin upućuje na razne bolesti u vezi s deset zala (vidi i Božje obećanje u Izlasku 23,25). Takva zla neće pasti na vjerne.

Voda je od životne važnosti posebno u pustinji. Bez vode se ne može živjeti; ona je izvor i održavatelj života. Voda je život, bez nje se može preživjeti svega nekoliko dana. Nije ni čudo što imamo nekoliko važnih izvještaja i čuda vezanih za vodu u Izlasku i Brojevima. Nakon toga Izrael se utaborio u Elimu, gdje je bilo dosta vode i hlada od palmi.

Prepeliice, dar mane i subota

Gospodin je milostivo odgovorio na gundanje ljudi koji su se žalili da nemaju mesa i druge hrane u kojoj su uživali u Egiptu. Njihov govor pun je pretjerivanja i gorke ironije. Izraelci su se sjetili svojih punih

tanjura dok su služili faraonu. Kao odgovor, međutim, Jahve je obećao da će im dati kruh s neba, kao i prepelice. Rekao je da će uvečer imati prepelice, a ujutro kruh s neba. Dogodilo se upravo onako kako je pretkazano (Izlazak 16,13). Ujutro ih je dočekalo iznenađenje jer nikada prije nisu vidjeli mannu, pa su pitali: “Što je to?” (Izlazak 16,15) Ovo pitanje je značenje riječi “mana”.

S darom mane, Bog je poučio Izraelce kako trebaju svetkovati subotu. Isus manu naziva “kruh s neba” (Ivan 6,31), što se odnosi na tekst u Izlasku 16,4. Dakle, mana je bila kruh koji je Jahve dao svojem narodu u pustinji (Izlazak 16,15). Ukupno četrdeset godina Bog je davao manu Izraelcima (Izlazak 16,35). Davanje mane je prestalo tek kada su Izraelci proslavili svoju prvu Pashu u Obećanoj Zemlji (Jošua 5,10-12).

Svakog tjedna tijekom četrdesetogodišnjeg boravka Izraelaca u pustinji dogodila bi se četiri čuda. Ova čuda poučavala su Izraelce o svetosti subote: (1) mana je padala s neba svakog dana, osim u subotu; (2) ako bi netko sakupio manu za sljedeći dan u radne dane, mana bi se pokvarila do sljedećeg dana; (3) mana je padala u dvostrukoj količini svakog petka, dana pripreme za subotu; i (4) mana sakupljena petkom se nije pokvarila, već je ostala svježa za upotrebu u subotu. Tako se Gospodin svaki dan brinuo za potrebe naroda. Šest dana u tjednu morali su skupljati manu, što ih je podsjećalo da su svakodnevno potpuno ovisni o Njemu.

Drugo čudo s kruhom s neba bila je Božja zapovijed Mojsiju da uzme *gomer* mane, što je oko 3,64 litre, stavi je u posudu, a zatim položi “pred Svjedočanstvo na čuvanje” (Izlazak 16,34). Poslije je *gomer* mane stavljen u Kovčeg saveza (Hebrejima 9,4) kao podsjetnik budućim naraštajima. Ova mana se nije pokvarila, iako je dotad najduže ostala nepokvarena samo dva dana, od petka do subote.

Imenica “subota” (hebr. *šabat*) nekoliko je puta istaknuta u Izlasku i prvi put se spominje u Bibliji u Izlasku 16,23, gdje je nazvana “subotnji odmor” (hebr. *šabaton*) i “subota Jahvi posvećena”. Ovo je prva izričita zapovijed o svetkovanju subote i sadrži tri imperativa: “ispecite”, “skuhajte” i “ostavite”! Subotu treba slaviti. Zanimljivo je da se u 25. retku dodaje četvrti imperativ: “Jedite to danas!” Jelo je usko povezano sa svetkovanjem subote. Vremenski prilog “danas” u ovom se tekstu koristi triput u vezi sa subotom, čime se naglašava čudo jedenja mane subotom. U 25. retku stoji da je ovaj dan “subota u čast Jahve”, a 26. redak objašnjava da je subota sedmi dan u tjednu. Redak 30 povezuje subotu s odmorom: “Tako se sedmoga dana narod odmarao [hebr. *šabat*].” Trijada ključnih riječi u ovom odlomku Izlazak 16,23-30 — “subota”, “danas” i “počinak” — povezana je s ulomkom u Hebrejima 4,7-10, gdje

Pavao također razrađuje pojmove “subota”, “danas” i “počinak”. Riječ “subota” pojavljuje se u Izlasku i u sljedećim redcima: Izlazak 16,25.26.29; 20,8.10.11; 31,14-16; 35,2.3.

Na vrhuncu izvještaja o mani, kada su neki ljudi izišli u subotu skupljati manu, Bog je postavio oštro pitanje: “Dokle ćete odbijati da se pokorite mojim zapovijedima i mojim zakonima?” (Izlazak 16,28) Riječju “odbijati” Bog opisuje njihovo namjerno djelovanje. Trebali su naučiti da je subota dar, koji je pojačan činjenicom da im je Jahve dao hranu. Stoga nije bilo potrebno da skupljaju manu za sebe u subotu.

TREĆI DIO: Primjena

1. Isus je o sebi objavio da je Kruh života (Ivan 6,35.48). Kako možemo živjeti s Isusom u tako bliskom odnosu da On za nas postane svakodnevna “hrana i piće”?

2. Kada i kako se trebamo brinuti o onima koji se žale na životne teškoće, a kada ne trebamo reagirati na gundanje?

3. Bog je bio prisutan u stupu od oblaka i u stupu od ognja, ali su Izraelci Njegovu prisutnost u oblaku uzimali olako. I mi možemo svjedočiti izvanrednom Božjem djelovanju među nama, a da ga ne cijenimo. Kako možemo zadržati osjećaj strahopoštovanja prema svetosti u stvarima koje se odnose na Boga i Njegovo djelovanje?

4. Jitrov posjet na najbolji način opisuje božansko vodstvo. Mojsije je učio i rastao kao vođa. Bio je usredotočen na Boga i priznao je Božje vodstvo u svojem životu i životu Izraela. Mojsije je također bio iznimno poslušan, bio je ispunjen zahvalnošću i hvalama za Božje djelovanje. Bio je vizionar; ipak, morao je naučiti dijeliti odgovornost. Bio je poučljiv iako je bio snažan vođa. Što je to Mojsiju omogućilo da bude otvoren za nove ideje i da bude svjestan u kojim područjima treba napredovati? Kako je uspio prihvatiti dobronamjernu kritiku a da konstruktivne prijedloge ne doživi kao prijetnju?

5. U vezi s čudom vode koja je potekla iz stijene kod Refidima, apostol Pavao navodi da je Isus bio Stijena (1. Korinćanima 10,4). U okviru tog događaja narod je gundao i iskušavao Gospodina (Izlazak 17,2). U Malahiji 3,10 pozvani smo da iskušamo Boga. Koja je razlika između pozitivnog i negativnog kušanja Boga? Kako možemo kušati Boga na pogrešan način?

Savez na Sinaju

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 19,4-6.

Središte proučavanja: Izlazak 19,1—20,20.

Uvod

Na Sinaju Bog uspostavlja Savez sa svojim narodom. Kao inicijator, Bog pokazuje milost svojem narodu i stupa u zavjetni odnos s njim. Bog želi da Izrael bude Njegov poseban dragocjeni narod, kraljevsko svećenstvo, sveti narod. Uspjeh Izraela počivat će na njihovom pozitivnom odgovoru na Božje brižno vodstvo i na silna djela koja je učinio za njih u Egiptu i na putu na Sinaj. Bog ih je već pozvao da Ga slijede i dokazao da im namjerava pružiti svijetlu budućnost. Ako se budu pridržavali Njegovih zapovijedi i njegovali istinski odnos s Njim, On će ih odvesti u Obećanu Zemlju. Oni trebaju naučiti tko je On i što čini za njih da bi Mu se divili, ljubili Ga, slušali i štovali. Dar u obliku Deset zapovijedi otkrio je načela sretnog, uravnoteženog i naprednog života.

Tema pouke

Izvevši Izraelce iz Egipta i prevevši ih preko Crvenog mora i pustinje do Sinaja, Bog ih je želio dovesti k sebi (Izlazak 19,4). Otprilike prvih godinu dana On ih je na tom putu poučavao. Bog je svojem narodu bio kao roditelj pun ljubavi poučavajući ih što je najbolje za njihov napredak. Narod je vidio kako je Bog pobijedio egipatska božanstva, brinuo se za njih tijekom izlivanja zala i izveo ih iz Egipta. Tada im je Bog dao najdragocjeniji dar, Deset zapovijedi, kako bi ih naučio da imaju strahopoštovanje prema Njemu (Izlazak 20,20). U ovoj pouci razmišljamo o različitim ulogama Božjeg zakona.

DRUGI DIO: Komentar

Deset zapovijedi čine srce Božjeg otkrivenja i biblijskog morala. To je velika povelja biblijskog nauka i sažetak svekolikog nauka, mjerilo svih mjerila. Deset zapovijedi, čija su načela vječna, čine srž i osnovu božanskih mjerila za cijelo čovječanstvo. Kada je u pitanju davanje Deset

zapovijedi, Petoknjižje naglašava da ih je objavio Bog (Izlazak 19,19; 20,1; Ponovljeni zakon 5,4.5.24) i da ih je Bog napisao (Izlazak 24,12; 31,18; Ponovljeni zakon 5,22). Dvaput su darovane Mojsiju kao poseban dar (Izlazak 32,19; 34,1; Ponovljeni zakon 10,1.2). Deset zapovijedi u Izlasku se nazivaju "Svjedočanstvo" (Izlazak 31,18) i "riječi Saveza" (Izlazak 34,28). Izraz "Deset zapovijedi" ne koristi se na hebrejskom, iako se o njima govori kao o "zapovijedima" u Izlasku 20,6. Umjesto toga, Dekalog se triput naziva "Deset riječi" (hebr. *aseret haddebarim*; vidi Izlazak 34,28; Ponovljeni zakon 4,13; 10,4).

Možemo primijetiti da se u objema knjigama (Izlazak i Ponovljeni zakon) Deset zapovijedi nalaze na početku zbornika zakona i njihovog tumačenja. Postoje dvije inačice Deset zapovijedi s vrlo malim razlikama; prva je zabilježena u Izlasku 20,1-17, a druga u Ponovljenom zakonu 5,6-21. Druga inačica koju je Mojsije usmeno iznio Izraelu nastala je skoro četrdeset godina poslije, neposredno prije njihovog ulaska u Obećanu Zemlju (Ponovljeni zakon 1,3.4; 4,44-47). Ove okolnosti objašnjavaju malu razliku između dviju inačica Deset zapovijedi. Kada je Pavao sazeo sav Zakon u ljubav, on citira Deset zapovijedi (Rimljanima 13,8-10; Galaćanima 5,14). Ljubav je pravi izraz Božjeg zakona jer je Bog ljubav (1. Ivanova 4,16).

Iako su pojedine zapovijedi Dekaloga već ukratko bile poznate prije Sinaja, Bog je na Sinaju javno predstavio Deset zapovijedi svojem narodu i čovječanstvu. Ove zapovijedi na sustavan način prikazuju Boga, Njegov karakter i Njegove vrijednosti.

Zakon nas neće spasiti ako ga budemo držali. To jest, mi ne trebamo držati Božji zakon da bismo se spasili, već zato što smo spašeni. Zakon nije izvor života, već sredstvo kojim izražavamo život koji imamo.

U Bibliji se Božji zakon prikazuje u vrlo pozitivnom svjetlu (Matej 5,16.17; Ivan 14,15; Galaćanima 3,21; 1. Korinćanima 7,19). Može se napisati pjesma o Zakonu (kao što je Psalam 119, pravo remek-djelo), pjevati o Zakonu (Psalam 19) i razmišljati o njemu danju i noću (Psalam 1,2; Hošea 1,8) jer čuva od zla i daje mudrost, razumijevanje, zdravlje, blagostanje i mir (Ponovljeni zakon 4,1-6; Izreke 2; 3).

Deset zapovijedi imaju nekoliko ključnih funkcija:

1. *Božji zakon je jamstvo slobode* (Postanak 2,16.17; Jakov 2,12). On je kao ograda koja stvara veliki slobodni prostor za život i upozorava da iza određene točke leži opasnost, problemi, nevolje i smrt. Nema budućnosti za one koji iziđu iz kruga slobode.

2. *Zakon je ogledalo* (Jakov 1,23-25). U njemu možemo vidjeti koliko smo prljavi i koliko se trebamo očistiti. Zapovijedi otkrivaju našu

grešnost; međutim, ne mogu nas očistiti od grijeha ili krivnje (Rimljanima 3,20).

3. *Božji zakon je putokaz.* Kao takav, vodi nas Kristu kao učitelj (Galaćanima 3,24). Ukazuje nam na Isusa koji čisti, oprašta naše grijeha i mijenja naš život (2. Korinćanima 5,17; 1. Ivanova 1,7-9).

4. *Deset zapovijedi sadrže Božja obećanja.* Objavljujući ove zapovijedi, Bog obećava da će one biti dio našeg života ako budemo održavali blizak odnos s Njim. On je jamac koji će omogućiti da ova mjerila postanu naš trajni način života. Bit ćemo toliko prisni s Njim da nećemo željeti ono što je zabranjeno. Sa zadovoljstvom ćemo ostati u zajednici s Bogom tražeći od Njega da izvrši ovu poslušnost u nama snagom svoje milosti, Riječi i Duha Svetoga.

Četvrti i peti zapovijed u hebrejskom su jeziku pozitivne, izrečene u obliku apsolutnog infinitiva koji u pravnom jeziku ima dva značenja: zapovijed ili naglašeno obećanje (vidi E. Kautzsch, ur., *Gesenius' Hebrew Grammar*, Oxford: Clarendon, 1910., čl. 113bb i 113ee). Ostale zapovijedi izražene su kao negativne naredbe koje koriste riječcu negacije *lo* ("ne") plus zapovjedni oblik (poput imperfekta). Osim činjenice da je značenje takvog hebrejskog izraza trajna zabrana, dakle zapovijed, ukazuje se da on također prenosi buduće stanje, dakle obećanje (vidi Jacques B. Doukhan, *Hebrew for Theologians: A Textbook for the Study of Biblical Hebrew in Relation to Hebrew Thinking*, Lanham, MD: University Press of America, 1993., str. 41)

U svjetlu ovog mišljenja, ispravan prijevod mogao bi biti "nećeš...", a ne "nemoj..." Potpora razumijevanju Deset zapovijedi kao obećanja može se naći u Sucima 6,23, gdje Bog obećava Gideonu: "Nećeš umrijeti." Gramatička konstrukcija u ovoj rečenici potpuno je ista kao u Deset zapovijedi.

Hebrejsko značenje izraza *dabar*, koji se koristi za opisivanje Deset zapovijedi, ne znači nužno "zapovijed", već "riječ" ili "obećanje". Ovisi o prijevodu, ali pogledajte, na primjer, upotrebu imenice *dabar* kao "obećanje" u 1. o kraljevima 8,56; 2. Ljetopisa 1,9; Nehemija 5,12.13; Psalam 105,42 i upotrebu *dabar* kao glagola s istim značenjem "obećanja", u Ponovljenom zakonu 1,11; 6,3; 9,28; Jošui 9,21; 22,4; 23,5.

Ellen G. White potvrđuje naše tumačenje sljedećom izjavom o ulozi Deset zapovijedi: "Deset zapovijedi ... je deset obećanja." (Letter 41, 1896., objavljeno u *The SDA Bible Commentary*, knj. 1, str. 1105) "U svakoj zapovijedi ili nalogu koji Bog daje, postoji i obećanje, najpouzdanije obećanje koje se krije u samoj zapovijedi." (*Misli s Gore blaženstava*, str. 68; u izvorniku 76) Ona naglašava da "glas Božji s Neba" govori "duši obećavajući: 'Učinite ovo i nećete potpasti pod vlast Soto-

ne.” (Letter 89, 1898., objavljeno u *The SDA Bible Commentary*, knj. 1, str. 1105)

Pravidna ograničenja Zakona samo su za naše dobro, da bismo bili sretni (Mihej 6,8; Ivan 10,10). Zakon je mjerilo ponašanja za one koji vjeruju u Boga i spašavaju se Njegovom milošću po vjeri u Krista.

Mjesto Zakona u novom Savezu je nevjerovatno — on je usađen u srce. Zakon je poželjan (vidi Matej 5,21-48) i na njega ne treba gledati kao na teret, već kao na radost. Oni koji žive u skladu s Deset zapovijedi, slijede njihova obećanja s pravim pobudama, poštujući njihove propise iz zahvalnosti za ono što je Bog učinio i čini za njih. Milost ne mijenja Zakon, ali se mijenja naš odnos prema njemu. Pavao je protiv legalizma i protiv zloupotrebe Božjeg zakona, ali nije protiv samog Zakona (Rimljanima 7,9-12).

Isus je telos Zakona (Rimljanima 10,4), što znači da je On njegov cilj i svrha — a ne svršetak — u smislu prestanka ili ukidanja njegovog važenja. Krist je hermeneutički ključ koji otključava pravo značenje i svrhu Zakona. Dakle, bilo bi netočno reći da je Krist poništio, ukinuo, zamijenio ili obesnažio Zakon. Krist, naprotiv, daje smisao Zakonu.

Kao što je Jošua naglasio, mi ne možemo biti poslušni Bogu: “Vi ne možete služiti Jahvi, jer je on Bog sveti.” (Jošua 24,19) Međutim, kada tražimo od Boga da uzme našu slabost, On će nas učiniti jakim. Dat će nam svojega Duha Svetoga koji će nas potaknuti da Mu se pokoravamo (Ezekiel 36,27). Pavao kaže: “Jer kada god sam slab, onda sam jak.” (2. Korinćanima 12,10) Poslušnost je djelo Duha Svetoga u nama.

TREĆI DIO: Primjena

1. Kao ljudi, mi možemo odlučiti činiti ono što je ispravno samo pod utjecajem Božje milosti. Mi Mu se trebamo pokoravati, ali nemamo snage da ispunimo svoju odluku da Ga slijedimo. Potrebna nam je pomoć u našoj krhkosti i slabosti, pomoć izvan nas samih. Dobra je vijest da On daje spremnost (što je odgovor na Njegov poziv ljubavi) i snagu da poslušamo (Filipljanima 2,13). U praktičnom smislu, kako vidite ove zapovijedi na djelu u vašem životu?

2. Za sve što nam Bog zapovijeda da činimo, On nam daje snagu. Ellen G. White kaže da “sve Njegove zapovijedi istodobno osposobljavaju” (*Isusove usporedbe*, str. 223; u izvorniku 333). Iz te perspektive, Deset zapovijedi su zapravo deset blaženstava. U kojem smislu i kako Božje zapovijedi mogu omogućiti vjernicima da budu poslušni Bogu?

Življenje po Zakonu

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 20,22-24.

Središte proučavanja: Izlazak 20,21—23,33.

Uvod

Osim moralnog Zakona, također poznatog kao Deset zapovijedi ili Deset Božjih obećanja, Jahve je Mojsiju dao i *mišpatim* — doslovno presude — također prevedene kao uredbe, pravila, zakoni ili propisi. Ovi zakoni praktično primjenjuju načela Deset zapovijedi na svakodnevni život Izraelaca. Ovaj zakon, koji je Mojsije napisao na svitku, nazvan je “Knjiga Saveza” (Izlazak 24,7), a proširen je u Izlasku 20,22—23,19. Slijedi Božje obraćanje kako će i pod kojim uvjetima On voditi svoj narod u Obećanu Zemlju (Izlazak 23,20-33).

Teme

Bog proširuje i objašnjava Deset obećanja ili Deset riječi svojem narodu u Knjizi Saveza. Ovo naglašavanje određenih zapovijedi nalazi se u sljedećim odlomcima:

1. Prvo obećanje o jednom i živom Bogu: Izlazak 20,23a; 23,13.
2. Drugo obećanje o pravom obožavanju i odbacivanju idola: Izlazak 20,23b; 22,20; 23,24.32b.33.
3. Treće obećanje o štovanju Boga: Izlazak 22,28a.
4. Četvrto obećanje o subotnjem odmoru: Izlazak 23,10-12.
5. Peto obećanje o poštovanju roditelja: Izlazak 21,15.17.
6. Šesto obećanje o poštovanju života: Izlazak 21,12-14.23.29.
7. Sedmo obećanje o poštovanju braka: Izlazak 22,16.17.
8. Osmo obećanje o poštovanju imovine: Izlazak 22,1-4.
9. Deveto obećanje o poštovanju ugleda ljudi i istine: Izlazak 22,11; 23,1-9.
10. Deseto obećanje o poštovanju sebe držeći um čistim prožima cijelu Knjigu Saveza.

Ovi zakoni odražavaju Deset zapovijedi u širem smislu; na primjer, sve odredbe u vezi s povredama ili štetom ukazuju na šesto obećanje, a propisi o krađi na osmo obećanje. Cilj je ovih odredbi potaknuti vjernike da budu čestiti muškarci i žene.

DRUGI DIO: Komentar

U Izlasku 19—24 govori se o uspostavljanju (Izlazak 19,3-8) i obnavljanju, odnosno potvrđivanju Božjeg saveza s Njegovim narodom u svečanom obredu koji uključuje škropljenje krvlju, što ukazuje na zapečaćenje tog Zaveza (Izlazak 24,3-8). U odlomak su umetnuta temeljna načela Božjeg karaktera u odnosu na čovječanstvo. Ove sveopće i vječne vrijednosti, bez kulturoloških i vremenskih granica, izražene su u moralnom Zakonu, Deset zapovijedi ili Deset obećanja (Izlazak 20,1-17), a potom detaljnije objašnjene u Knjizi Saveza (Izlazak 20,22—23,33). Primjena i proširenje Deset zapovijedi iz praktičnih razloga može se prikazati na sljedeći način:

Uvod (Izlazak 20,22—21,1)

1. Slučajevi koji uključuju izraelske robove (Izlazak 21,2-11)
 2. Slučajevi smrtno kazne (Izlazak 21,12-17)
 3. Slučajevi tjelesnog ozljeđivanja (Izlazak 21,18-32)
 4. Slučajevi oštećenja, zaštite i krađe imovine (Izlazak 21,33—22,15)
 5. Slučajevi koji se odnose na život u društvu (Izlazak 22,16-31)
 6. Slučajevi koji se odnose na pravdu i susjedstvo (Izlazak 23,1-9)
 7. Uredbe o blagdanima tijekom godine (Izlazak 23,10-19)
- Zaključak (Izlazak 23,20-33)

Načela koja stoje iza ovih propisa mogu se primjenjivati čak i danas; međutim, to moramo učiniti bez provođenja kazni koje su vezane za njih, jer su dane za izraelski teokratski sustav i ograničene su na njega. Teokracija je završena, zajedno sa zakonima žrtvovanja, smrću Isusa na križu (Daniel 9,25-27; Matej 27,51; Kološanima 2,14) i kamenovanjem đakona Stjepana 34. godine (Djela 7,54-60). Stjepanova smrt označila je kraj proročanstva o sedamdeset sedmica iz Daniela 9,24-27, označavajući početak objavljivanja Evandjelja cijelom svijetu, Židovima i poganima (Matej 28,18-20; Djela 1,8).

**“Na svakome mjestu koje odredim da se moje ime spominje.”
(Izlazak 20,24)**

U uvodu Deset zapovijedi, koji postavlja ton za ono što slijedi, Bog objavljuje: “Sami ste vidjeli da sam s vama govorio s neba.” [odnosi se na nedavno veličanstveno, usmeno i javno izgovaranje Deset obećanja; vidi Izlazak 20,1; Ponovljeni zakon 5,24] ... “Na svakome mjestu koje odredim da se moje ime spominje [hebr. *zakar*, ‘zapamtiti’] ja ću doći k tebi da te blagoslovim.” (Izlazak 20,22-24) Ključno je ovo četverostruko naglašavanje božanskog “ja” u vezi s onim što je Bog učinio i što će učiniti. Gramatički oblik rečenice “Doći ću k tebi na svako mjesto koje

odredim za štovanje i blagosloviti te.” (Izlazak 20,24 — Suvremeni hrvatski prijevod) samo u ovom retku ima subjekt Jahve. Sam Bog uvjerava svoj narod da će biti s njima. Bog obećava da će biti među njima na mjestima gdje utvrđuje svoje ime i čini da se ono poštuje; tamo će ih blagosloviti.

Ovamo spadaju i brojna privremena mjesta, posebno kasnije hram u Jeruzalemu, gdje će se On iskreno obožavati. Izjava pokazuje da se ljudi trebaju odazvati i njegovati odnos s Njim. Njegova prisutnost i blagoslovi nisu automatski. On će biti tamo gdje će Njegovo ime biti zapamćeno. To nas povezuje s Božjom objavom Njegovog imena Mojsiju, a preko njega i Izraelcima: “To mi je ime do vijeka, tako će me zvati od koljena do koljena.” (Izlazak 3,15) Tako je u teološkom središtu obrednih zakona u Izlasku 20,24-26 naglašena Božja prisutnost i blagoslov. Bog je već pokazao da je usred Egipta, iako Ga Egipćani nisu priznavali (Izlazak 8,22). Ali sada On objavljuje da će biti usred Izraela.

Središnji redak Izlaska

Prema masoretskim komentarima na marginama stranica gdje je pisan hebrejski tekst, Izlazak 22,26 središnji je redak knjige. Ovaj redak usredotočuje se na jednu od Gospodnjih glavnih osobina, na Njegovu milost koju On besplatno daje i definira kao nezasluženu naklonost koja se nudi ljudima. Kontekst govori o Božjoj brizi za siromašne, a razlog je: “Jer sam ja milostiv.” Primijetite da je ovo jedina Božja osobina u cijelom Svetom pismu koja je popraćena imenom “Ja jesam”. Jahve je je milostivi Bog. Ova temeljna istina o Bogu spominje se četiri puta u Izlasku: dvaput kao pridjev (Izlazak 22,27; 34,6) i dvaput u glagolskom obliku (Izlazak 33,19). Božji narod treba biti milostiv kao Bog, treba nesebično pomagati onima kojima je potrebno.

Zakon odmazde (Izlazak 21,23-25)

Takozvani *lex talionis* (zakon odmazde) često se pogrešno shvaća i koristi za ocrnjivanje Božjeg karaktera i nauka Starog zavjeta u pokušaju da se “dokaže” da je starozavjetni Bog osvetoljubiv. Ovaj pojam je daleko od istine i razumijevanja značenja i namjere ovog zakona. Svrha je bila da se ograniči osobna osveta, čime bi se odvratio pojedinac ili obitelj od uzimanja pravde u svoje ruke. Taj je zakon bio namijenjen sucima koji su se bavili različitim slučajevima kada je došlo do tjelesnog ozljeđivanja. Zakon je trebao osigurati primjenu odgovarajuće (ne pretjerane) nadoknade. Iza ovih je propisa prije svega stajala novčana nadoknada (vidi na primjer Izlazak 21,19.22.30.32.34-36) ili ponuda oslobađanja od ropstva (Izlazak 21,26.27), kako bi se izraelska zajednica zaštitila, a zlo ograničilo.

Osvajanje Kanaana

Bog uvjerava Izraelce da će, kao što se borio za njih kraj Crvenog mora (Izlazak 14,13.14.26-31), to učiniti ponovno kada uđu u Obećanu Zemlju. On će sam ići ispred njih i pobijedit će njihove neprijatelje (Izlazak 23,20-31). Božansko "ja" pojavljuje se trinaest puta u ovom odlomku, pri čemu Bog objavljuje što će učiniti za Izrael dok im omogućava da baštine novu zemlju: (1) "Evo šaljem anđela pred tobom." (Izlazak 23,20); (2) "Bit ću neprijatelj tvojim neprijateljima." (Izlazak 23,22a); (3) "(Bit ću) protivnik tvojim protivnicima." (Izlazak 23,22b); (4) "Koje ću ja uništiti." (Izlazak 23,23); (5) "Uklonit ću bolest od tebe." (Izlazak 23,25); (6) "Dat ću ti pun životni vijek." (Izlazak 23,26); (7) "Pred tobom ću slati strah od mene." (Izlazak 23,27a); (8) "I unijeti metež u svaki narod na koji naiđeš." (Izlazak 23,27b); (9) "Učinit ću da svi tvoji neprijatelji pobjegnu pred tobom." (Izlazak 23,27v); (10) "Pred tobom ću slati pošast." (Izlazak 23,28); (11) "Malo-pomalo, tjerat ću ih pred tobom." (Izlazak 23,30); (12) "Postavit ću ti granice." (Izlazak 23,31a); (13) "Predat ću ti stanovnike te zemlje." (Izlazak 23,31b).

Bog također jasno kaže što Njegov narod treba učiniti kako bi doživio ovaj božanski blagoslov u potpunosti: (1) "Poštuj" i "slušaj" (Izlazak 23,21) mojega Anđela (ovo je Anđeo Gospodnji, utjelovljeni Glasnik, Isus Krist, vidi Postanak 16,7; Izlazak 3,2.4.7; Izlazak 14,19); (2) "Ne buni se protiv njega." (Izlazak 23,21); (3) "Nemoj se klanjati njihovim bogovima niti im služiti." (Izlazak 23,24 — Varaždinska Biblija); (4) "Nego ih potpuno uništi i svete im stupove sasma razori." (Izlazak 23,24 — Varaždinska Biblija); (5) "Ne sklapaj savez ni s njima ni s njihovim bogovima." (Izlazak 23,32 — Varaždinska Biblija); (6) "Neka ne ostanu u tvojoj zemlji da te ne navode na grijeh protiv mene" jer bi ti njihovo idolopoklonstvo "bila stupica" (Izlazak 23,33).

Stoga ih Jahve izričito upozorava da ne ulaze u savez sa susjednim narodima niti da slijede njihove idolopokloničke običaje obožavanjem njihovih bogova. Takvi odnosi i ponašanje odvojiti će Izraelce od živoga Boga, njihovog Stvoritelja i Otkupitelja, uzrokujući njihovu propast.

TREĆI DIO: Primjena

1. Prvobitni Božji plan bio je da se na zvuk ovnujskog roga Njegov narod "penje na goru" (Izlazak 19,13 — Varaždinska Biblija). Što se zapravo dogodilo i zašto su Izraelci propustili ovaj veliki poziv koji im je Bog uputio? Razgovarajte u razredu o tekstovima kao što su Izlazak 19,16b; 20,19; Ponovljeni zakon 5,5,25.

2. Na osnovi izvještaja u Izlasku 19, Izraelci su se uplašili kada im je Bog izravno govorio. Koja je razlika između pravog i pogrešnog straha (Izlazak 20,19-21)? Što znači biblijsko učenje da se treba “bojati Boga”?

3. Zašto je važno da se naš vertikalni odnos s Bogom uvijek prenosi u horizontalnu dimenziju našeg rada i brige o ljudima kojima je potrebna naša pomoć i poštovanje?

Savez i nacrt Svetišta

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 24,3.

Središte proučavanja: Izlazak 24,1-31,18.

Uvod

Bog je spasio svoj narod od egipatske vlasti, dao im slobodu, doveo ih kroz pustinju k sebi na Sinaj i uspostavio s njima Savez ljubavi (Izlazak 19,3-6; Ponovljeni zakon 7,9.12; Nehemija 9,32), i u svemu tome pokazao preobilnu milost i brigu za svoj narod. U snažnom prikazu svoje slave na Sinaju, On je izgovorio Deset obećanja, Deset zapovijedi, zabilježenih u Izlasku 20 i detaljnije ih objasnio u Knjizi Saveza (Izlazak 20,22—23,19). Sada Jahve potvrđuje ovaj Savez s Izraelom na važnoj svečanosti koja je ukorijenjena u žrtvovanju životinja, što ukazuje na Kristovu žrtvu koja je zapečaćena krvlju.

DRUGI DIO: Komentar

Potvrđivanje Saveza

Potvrđivanje Saveza uključivalo je nekoliko važnih elemenata:

- Mojsijevo usmeno izlaganje Gospodnjih riječi i Zakona (Izlazak 24,3);
- Mojsijevo pisanje Knjige Saveza (Izlazak 24,4a);
- podizanje žrtvenika (Izlazak 24,4b);
- postavljanje dvanaest kamenih stupova, koji predstavljaju dvanaest Izraelovih plemena (Izlazak 24,4c);
- žrtve paljenice i žrtve pomirnice (Izlazak 24,5 — Varaždinska Biblija);
- Mojsijevo škropljenje žrtvenika polovinom žrtvene krvi (Izlazak 24,6);
- čitanje Knjige Saveza (Izlazak 24,7a);
- potvrdni odgovori naroda (Izlazak 24,3.7b);
- Mojsijevo škropljenje naroda drugom polovinom žrtvene krvi (Izlazak 24,8a);

- Mojsijeve riječi: “Ovo je krv Saveza [ovaj se izraz pojavljuje samo ovdje u Bibliji; usporedi Zaharija 9,11; Matej 26,28; Marko 14,24] koji je Jahve s vama uspostavio na temelju svih ovih riječi.” (Izlazak 24,8b);
- Stol Saveza sa sedamdeset starješina na gori Sinaju (Izlazak 24,9-11).

U okviru Saveza Božji narod je triput na isti način odgovorio na Božje milostive riječi: “Vršit ćemo sve što je Jahve naredio.” (Izlazak 19,8; vidi i Izlazak 24,3.7) Što nije u redu s takvim obećanjem? Njihovo samopouzdanje, njihovo plitko razumijevanje sile grijeha i vlastite grešne naravi i nevoljkost da priznaju potrebu za Božjom pomoći. U stvarnosti, samo nekoliko tjedana poslije, mnogi od njih plesali su oko zlatnog teleta. Točan odgovor glasio bi: “Božjom pomoći i silom Njegove milosti vršit ćemo sve što je Jahve naredio.”

Jošua, odani Mojsijev sluga i poslije odličan vođa Božjeg naroda, osobno je čuo ova dobronamjerna obećanja i znao je koliko su krhka, slaba i lako se prekrše. Nekoliko puta bio je svjedok otpadništva Izraelaca. Kada su poslije opet ponovili: “I mi ćemo služiti Jahvi” (Jošua 24,18), Jošua im je odlučno rekao: “Vi ne možete služiti Jahvi” (Jošua 24,19), jer njihova odluka nije bila čvrsta, jer su i dalje čuvali neke poganske idole (vidi Jošua 24,14.23) i nisu bili svjesni da ovisе o Božjoj pomoći, već su se oslanjali na snagu svoje volje. Međutim, Jošua je izjavio: “Ja i moj dom služit ćemo Jahvi.” (Jošua 24,15)

Bog je pozvao Mojsija, zajedno s Aronom i dvojicom njegovih sinova, Nadabom i Abihuom, i sedamdeset starješina da se sastanu s Njim na gori Sinaju (Izlazak 24,9.10). Svojom bliskom prisutnošću Bog im se želio potpunije objaviti. Namjerno se spominje da su tom prigodom jeli i pili. Nije objašnjeno tko je priredio gozbu, iako je to najvjerojatnije bio sam Gospodin. Zajednički objed bio je još jedan oblik potvrde Saveza, tako da je ovo bio zavjetni objed. U biblijska vremena čin zajedničkog objedovanja uspostavljao je duboko prijateljstvo i snažnu vezu između članova obitelji i pojedinaca ili skupine. Ako nešto nije bilo u redu između onih koji su dijelili obrok, to bi bilo oprošteno, a oni koji su se gostili dali su obećanje da će zauvijek stajati jedni uz druge (vidi na primjer objed Jakova i Labana u Postanku 31,54).

Slično zavjetno zajedništvo doživljavamo mi kada slavimo Isusov život i smrt na Gospodnjoj večeri. Bog poziva vjernike da imaju blizak odnos s Njim i jedni s drugima tako što će zajedno jesti i piti. Oni koji sudjeluju u ovom činu čine jednu obitelj s Kristom jer on oživljava i čini opipljivim ono što je On učinio za nas. To je vrijeme kada se ponovno uspostavlja Njegova crkva i zajednica vjere, pokazujući da je On njihov Gospodin, Kralj i Prijatelj. Članovi crkve sjedinjeni su s Njim i jedni s

drugima. Oni su posvećeni jer je On među njima. Veza je potvrđena Njegovom prisutnošću i Riječju.

Šator sastanka

Skoro trećina knjige Izlaska govori o Šatoru sastanka i time ukazuje na njegovo značenje. U Izlasku 25—31 daje se detaljan nacrt, upute o njegovom izgledu i upotrijebljenim materijalima, dok se u Izlasku 35—40 daju upute o gradnji i kako treba biti posvećen za svetu upotrebu. Koje je značenje ovog izvještaja?

Najvažnije u Svetištu nije namještaj, iako se ne može zanemariti jer postavlja pozornicu za ono što će se tamo događati. Ključno je uprizorenje koje se tamo odigrava.

To je kao da idete u kazalište na predstavu s različitim scenografijom. Ono što je na pozornici, govori gledateljima hoće li se priča odvijati danju ili u ponoć, događa li se u gradu, u palači, na groblju ili na svadbenoj gozbi, tko su glavni junaci i mnogo drugih pojedinosti. Izgled pozornice važan je za razumijevanje radnje i predstave. Na isti način, naše žarište vezano za Šator uvijek mora biti na radnji, a ne samo na pozadini, namještaju i vrsti žrtve, kako bismo prepoznali ono što se prikazuje. Moramo razumjeti značenje svega toga. Šator sastanka veličanstvena je pouka o Božjem planu otkupljenja.

Službe u Svetištu iznose dramu o Bogu. Na dramatičan način one pokazuju tko je Bog; šta On zastupa; vrijednosti koje zagovara; kako spašava pokajanog grešnika; kako postupa s grijehom i tvrdoglavim zlim ljudima; kako sudi i donosi konačno rješenje za problem grijeha i zla koje će jednog dana biti iskorijenjeno. Ova drama pokazuje da će mir, pomirenje i sklad biti ponovno uspostavljeni.

Bog je želio prebivati među svojim narodom. Šator sastanka bio je Njegovo zemaljsko prebivalište ne zato što On još nije bio s njima, već zato što je želio pokazati svoju opipljivu prisutnost svojem narodu pokazujući da nisu sami ili odbačeni, već da se brine o njima.

Apostol Pavao jasno kaže da Bog ne živi u hramovima napravljenim ljudskom rukom (Djela 17,24.25), a Salomon svečano objavljuje, nakon što je sagradio čudesni hram u Jeruzalemu, da ni nebesa ne mogu obuhvatiti Gospodina: "Ali zar će Bog doista boraviti s ljudima na zemlji? Ta nebesa ni nebesa nad nebesima ne mogu ga obuhvatiti, a kamoli ovaj dom što sam ga sagradio!" (2. Ljetopisa 6,18) Zatim Salomon nastavlja: "Pomno počuj molitvu i vapaj svoga sluga, Jahve, Bože moj, te usliši prošnju i molitvu što je tvoj sluga k tebi upućuje! ... Usliši molitvu koju će sluga tvoj izmoliti na ovome mjestu. ... Usliši s mjesta gdje prebivaš, s nebesa, usliši i oprosti!" (2. Ljetopisa 6,20.21) Bog se u

svojoj ljubavi i milosti spušta na našu razinu i prodire u naše vrijeme i prostor da bi bio s nama.

Božja vidljiva prisutnost stoji iza Njegove želje da mu Izrael sagradi Šator u središtu tabora. Bog objavljuje: "I neka mi naprave svetište da mogu boraviti među njima." (Izlazak 25,8 — Varaždinska Biblija) Nemojte zanemariti veznik "i" u ovoj rečenici jer je ključan u egzegetskom i teološkom smislu. Bogu nije bilo potrebno Svetište da bi bio sa svojim narodom. On je bio prisutan među njima sve vrijeme, baš kao što je glavna tema Izlaska Božja prisutnost među Njegovim narodom. Međutim, Bog poslije koristi hebrejski prijedlog *lamed* ("tako da" ili "tako"), u Izlasku 29,46b, pa će svima biti jasno da je svrha Svetišća da On blisko prebiva među svojim narodom i pokazuje svoju vidljivu prisutnost (Izlazak 29,42-46).

Kada je Nabukodonozor razorio veličanstveni Salomonov hram, a narod odveden u sužanjstvo zbog svoje nevjernosti (Daniel 9,4-20), Bog je preko proroka Ezekielu poručio svojem narodu da će mu On "biti Svetište" (Ezekiel 11,16).

Bog kaže Mojsiju da treba sagraditi Svetište po uzoru na nebesko koje mu je prikazano na Sinaju (Izlazak 25,9.40; pogledajte više o ovome u Komentaru u 13. pouci). Najvažnija prostorija u Svetišću bila je Svetinja nad svetinjama, u čijem je središtu bio Kovčeg saveza, koji se naziva i Kovčeg svjedočanstva (Izlazak 25,16), jer su u Kovčeg trebale biti položene Božje riječi Svjedočanstva ili Deset zapovijedi (Izlazak 40,20). Na vrhu Kovčega postavljen je pokrov od čistog zlata, Pomirilište (hebr. *kaporet*, od korijena *kapar*, "otkupljenje"; grč. *hilasterion*). To je bilo mjesto konačnog pomirenja i brisanja priznatih grijeha Božjeg naroda. Ovdje je Bog osigurao konačno rješenje za problem grijeha i zla (vidi Levitski zakonik 16,15.16.30). Isus je *hilasterion*, Prijestolje milosti, žrtva pomirnice koja nas otkupljuje i čisti od grijeha (Rimljanima 3,25; 1. Ivanova 2,2).

TREĆI DIO: Primjena

1. Nakon što je Salomon sagradio hram, Bog mu je rekao: "I [ako se] ponizi moj narod na koji je prizvano Ime moje, i pomoli se, i potraži lice moje i okani se od zlih putova, ja ću tada uslišati s neba i oprostiti mu grijeh i izliti ću mu zemlju." (2. Ljetopisa 7,14) Kako kao zajednica vjere možemo primijeniti ovaj božanski savjet? Što ometa naše molitve sprečavajući Boga da čuje i odgovori na naše vapaje za pomoć?

2. Kako obnavljamo Savez ljubavi s Gospodinom kad uzimamo kruh i vino? Je li nam za to potreban poseban obred? Objasnite.

3. Isus Krist “tijelom postade, i nastani se među nama” (Ivan 1,14 — Varaždinska Biblija). Kako vas utjelovljenje Isusa i Njegov život na Zemlji može uvjeriti da je On s vama i da razumije sve vaše nevolje, probleme i životne izazove?

Otpad i posredovanje

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 32,31.32.

Središte proučavanja: Izlazak 32,1-35.

Uvod

U trenutku kada je Izrael otpao otišavši u idolopoklonstvo, Mojsije je bio s Jahvom na gori Sinaju. Narod je prijetio smrću njegovom bratu Aronu tako da je ovaj popustio i napravio im traženog idola u obliku zlatnog teleta. Narod je tada izjavio: “Ovo je tvoj bog, Izraele, koji te izveo iz zemlje egipatske” (Izlazak 32,4), čime su izričito odbacili Jahvu kao svojega Boga i prekršili Savez s Njim. Značajno je primijetiti da je prije Mojsijevog silaska sa Sinaja u tabor, sam Bog rekao Mojsiju da su se Izraelci okrenuli od Njega i da se klanjaju idolu. Dakle, Izrael je sada bio Mojsijev narod, a Mojsije je bio taj koji je izbavio Izraelce iz Egipta. Gospodin je rekao: “Požuri se dolje! ... Narod tvoj, koji si izveo iz zemlje egipatske, pošao je naopako.” (Izlazak 32,7) Prije su Jahve, kao i Mojsije i Jitro, naglašavali da je Jahve izveo Izraela iz Egipta (Izlazak 3,8.17; 12,17.51; 13,3.9.14.16.18; 16,6.32; 18,1.10; 19,4; 20,2); Bog se sada ne poistovjećuje s Izraelom jer Ga Izraelci nisu priznali kao svojega Gospodina. Kakva tragična situacija!

Potom Jahve nudi Mojsiju da od njega učini “velik narod” (Izlazak 32,10). Za Mojsija je bila snažna kušnja da prihvati ponudu i postane velik. Ali on pokazuje plemenitost karaktera i ne razmišlja o takvoj ponudi. Njegovo nesebično zalaganje za boljitak naroda bilo je čvrsto; nikakve osobne želje to nisu mogle promijeniti. Mojsije se zalaže za Izrael i moli Gospodina ističući da je On izbavio narod. To je tvoj “narod koji si izbavio iz zemlje egipatske silom velikom i rukom jakom” (Izlazak 32,11). Zbog Mojsijeve molbe “Jahve odustane da na svoj narod svali nesreću kojom mu bijaše zaprijetio” (Izlazak 32,14). Kakva se snaga krije u zastupničkoj molitvi!

Nakon što se Mojsije vratio u tabor i vidio pobunu, razbio je na komade dvije ploče s Deset obećanja koja mu je Bog dao, što je bilo vanjski znak onoga što su Izraelci učinili kada su odbacili Jahvu kao svojeg Vođu. Tada je Mojsije uništio zlatno tele. Oni koji su bili uporni

u pobuni morali su biti uklonjeni, pa je Bog preko Mojsija zapovjedio da budu pobijeni. Ovo uništenje bilo je nužno; u suprotnom, Božji narod otišao bi u nepovratnu propast (u vezi s ovim uništenjem pročitajte Ellen G. White, *Patrijarsi i proroci*, poglavlje "Idolopoklonstvo na Sinaju", str. 256). Sljedećeg dana Mojsije se ponovno popeo na Sinaj i zauzeo se za Izraela tražeći od njihovog milosrdnog Boga da oprostí svojem narodu za njihovo zlo ponašanje.

DRUGI DIO: Komentar

Zlatno tele i Aron

Aron je mogao spriječiti otpad da je čvrsto stajao uz Boga i Njegovu istinu. Nije trebao popustiti pred zahtjevima ljudi za vidljivim bogom ili bogovima. Kada se pokazalo nepoštovanje prema Bogu i Njegovom sluzi Mojsiju, Aron je morao odmah zaustaviti pobunu. Umjesto toga, poslušao je pobunjenike i napravio lažnog boga. U vrijeme Mojsijevog izbivanja Aron je trebao preuzeti ulogu snažnog vođe ne plašeći se čak ni vlastite smrti. Bog uvijek djeluje u obranu svoje stvari, i na Aronu je bilo samo da Mu vjeruje.

Mojsijeva briga za dobrobit Božjeg naroda ogleda se u njegovom pitanju upućenom bratu Aronu: "Što ti je ovaj puk učinio ... da si tako veliki grijeh na nj svalio?" (Izlazak 32,21) Aronovo popuštanje pogrešnim zahtjevima dovelo je do tragičnih posljedica. Da bi opravdao svoje ponašanje, Aron je izmislio čudo: "Na to im ja rekoh: 'Tko ima zlata, neka ga skine!' Tako mi ga dadoše, a ja ga bacih u vatru, te izade ovo tele." (Izlazak 32,24) Aron se pozvao na magiju da bi umirio Mojsijev gnjev. Grijeh zasljepljuje, a često se izmišljaju priče da pokriju neposlušnost.

"I na Arona se Jahve silno rasrdio, htio ga uništiti" (Ponovljeni zakon 9,20), ali mu je život bio pošteđen jer se Mojsije zauzeo za njega. Aron se iskreno pokajao za ovaj teški grijeh, vraćen je na svoj vodeći položaj, a poslije je pomazan za velikog svećenika (Izlazak 40,12-15). Božja milost je nevjerovatna!

Posrednička molitva

Postoje četiri osnovne vrste molitve. Prvo, tu je "molitva hvale" ili "molitva zahvalnosti", u kojoj zahvaljujemo Bogu za čudesne stvari koje je učinio. U molitvi zahvalnosti izražavamo svoju zahvalnost za ono što Bog čini u našem životu i životu svojeg naroda, hvaleći Ga tako s radošću za Njegove brojne blagoslove. Drugo, tu je "molitva pokajanja", u kojoj ponizno molimo Boga za oprost naših grijeha. Treće, postoji "molitva za potrebe", u kojoj se molimo za određene potrebe za sebe kao što su

mudrost, Duh Sveti, radost, ljubav, zdravlje, mir, strpljenje, duhovni darovi, financijska sredstva, hrana, sigurnost, zaštita itd. Konačno, tu je i “zastupnička molitva”, u kojoj se molimo ne za sebe, već za druge, tražeći od Boga da milostivo djeluje i dade im posebne blagoslove ili potrebne stvari kao što su vodstvo, obraćenje, djeca, roditelji, brak, obitelj, društvena zajednica, ustanove, napredak, uspjeh itd. Možemo se moliti i za bolesne, progonjene, povrijeđene, siromašne, studente, kolege, krštenike, vlasti itd. Mojsije je uputio zastupničku molitvu za grešnike, s obzirom na to da se molio za one koji su pogriješili, moleći Boga da im oprostí grijeh i ne napusti svoj narod (Izlazak 32,31.32).

Koliko god bile važne, zastupničke molitve okružene su tajnom. S jedne strane, Bog će učiniti najviše za svaku osobu ili ljude da ih spasi jer ih voli. S druge strane, zastupnička molitva omogućava Bogu da učini još više za ljude u njihovoj situaciji. Ovo je paradoks i mi to ne možemo objasniti. Dobra je vijest da to ni ne trebamo činiti. Dakle, ne moramo točno znati kako djeluje zastupnička molitva, ali Božja riječ svjedoči da djeluje, a naše iskustvo to i potvrđuje. Mi se samo trebamo moliti kao odgovor poslušnosti na Njegove upute. Ne moramo razumjeti svaku zagonetku u životu da bismo se molili! Trebamo prihvatiti Božje vodstvo, vjerovati Mu, slijediti Ga i moliti se.

Bog poštuje svačiji izbor jer On nikoga ne prisiljava da Ga slijedi. On nam jamči slobodu; ipak, ohrabreni smo da se molimo za druge, čak i za naše neprijatelje. Ovo je još jedno proturječje koje ne možemo riješiti ili objasniti jer ne vidimo iza vela gdje se odvija duhovna bitka. Kada se o tome razmišlja, možemo samo nejasno naslutiti u kontekstu velike borbe dok promatramo duhovni rat između sila dobra i sila zla, istine i laži, svjetlosti i tame, Krista i Sotone. Ovi tračci svjetla pomažu nam da vjerujemo da će naš Gospodin učiniti sve kada je ljudsko spasenje u pitanju.

Iza zavjese nevidljivog svijeta postoje pravila koja uređuju uzajamno djelovanje sila dobra i zla. Teolozi kažu da Bog “dopušta” Sotoni da djeluje. John Peckham ove propise naziva “pravilima djelovanja” (Vidi Peckham, *Theodicy of Love: Cosmic Conflict and the Problem of Evil*, Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2018., str. 58) Đavlu je dopušteno da djeluje i on ima stvarnu moć, iako ograničenu, prema ovim “pravilima djelovanja” (vidi Job 1; 2,6). Ova pravila donijelo je nebesko vijeće (predstavници svih nebeskih bića), Sotone i Boga. Ovi propisi znače da je Bog dao Sotoni određeno dopuštenje da u potpunosti pokaže kako bi izgledala njegova “vladavina” dopuštajući svima da usporede ove dvije strane.

Ova pravila također znače da Bog ne dobiva uvijek ono što želi (Izaija 30,15.18; 66,4; Ezekiel 18,23; Matej 7,21; 18,14; 23,37; Luka 7,30).

Štoviše, Bog je također ograničen u svojem djelovanju. Bog ne može djelovati protivno ovim pravilima jer drži svoja obećanja. "Odnos zasnovan na pravoj ljubavi zahtijeva mogućnost da stvorenja odbace Božju volju." (Peckham, *Theodicy of Love*, str. 139) Bog neće ograničiti našu slobodu da biramo jednu ili drugu stranu jer bi to spriječilo puni procvat ljubavi između Boga i Njegovih stvorenja. Mi nismo u stanju riješiti ovo prividno proturječje jer ne vidimo iza vela ove duhovne bitke. Međutim, Bog je odan "procvatu ljubavi i zavjetnim pravilima vjere" (Peckham, *Theodicy of Love*, str. 140).

Mi znamo ponešto o Bogu, ali neke stvari za nas su dvosmislene ili zbunjujuće. Pavao kaže: "Nesavršeno je naše znanje", i: "Sad vidimo u ogledalu, nejasno" (1. Korinćanima 13,9.12). Znamo da nas Bog voli, spašava i želi spasiti sve ljude. Znamo da Mu možemo vjerovati i da se možemo osloniti na Njegova obećanja, brigu i pomoć. Znamo da On želi najbolje za nas. Znamo da On čuje naše molitve i da Ga ne možemo prevariti. Znamo da su molitve važne, a Sotona drhti kada se Božji narod moli jer stvari idu naprijed kada se molimo. Ne razumijemo zašto se neke molitve brzo uslišavaju, druge nakon određenog vremena, a neke nikada, barem prema našim očekivanjima.

Bog nas poziva da se molimo ne zato što razumijemo što se zbiva iza pozornice ili kako se naše molitve čuju. Mi ne upravljamo molitvom, ali smo pozvani da se molimo, čak je i zapovjedbena da to činimo. Kada se Božji narod moli, kraljevstvo zla je razbijeno, a Božje djelo može napredovati na nama tajanstven način.

TREĆI DIO: Primjena

1. Kako to da mi ljudi imamo tako kratko pamćenje kada su u pitanju velike stvari koje je Bog učinio za nas? Kako lako zaboravljamo! Kako možemo osvježiti svoj hod s Bogom i kako se u kritičnim trenucima našeg života možemo sjetiti Božje dobrote i tako donositi ispravne odluke ne griješeći protiv Njega?

2. Što može biti zlatno tele u našem životu?

3. Kako možemo biti svjesniji ljudi kojima su potrebne naše molitve i pomoć? Molitva nas približava Bogu da On može učiniti za nas i u nama čudo promjene.

4. Mojsije se molio za grešnike i ponudio svoj život za njih. Ovo je primjer kako se trebamo moliti za one koji su sagriješili u našoj sredini. Razgovarajte sa svojim razredom o različitim situacijama i o tome kako se možemo moliti jedni za druge u takvim slučajevima.

5. Kristova zastupnička molitva za Njegove učenike i za nas primjer je kako se trebamo moliti za druge (pročitajte Ivan 17). Mojsije nije

morao umrijeti da bi grešnicima bilo oprošteno. A smrt našeg istinskog Zastupnika Isusa bila je nužna. Zašto?

6. Kako se možemo moliti jedni za druge a da ne povrijedimo nekoga ili pokažemo nedostatak poštovanja?

“Pokaži mi svoju slavu”

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 34,6.7.

Središte proučavanja: Izlazak 33,1—34,35.

Uvod

Bog zapovijeda Izraelu da napusti Sinaj i ode u zemlju za koju je obećao da će je dati Abrahamu, Izaku i Jakovu (Izlazak 33,1). Nakon skoro jednogodišnjeg boravka na Sinaju (Izlazak 19,1; Brojevi 10,11), Izraelci trebaju krenuti i nastaviti put prema Obećanoj Zemlji. Tijekom boravka na Sinaju, Bog je sklopio Savez s njima i želio ih je dovesti k sebi. Dao im je Deset zapovijedi i mnoge dodatne upute da budu mudar, pravedan, ljubazan, discipliniran i dobro organiziran narod (Ponovljeni zakon 4,5-10). Sada je vrijeme da krenu naprijed. Međutim, Bog izjavljuje: “Ja s vama neću poći.” (Izlazak 33,3) Ova izjava nastala je zbog otpadništva Izraelaca kad su se klanjali zlatnom teletu. Božja sveta prisutnost usred Izraela bila je nespojiva s tvrdoglavom neposlušnošću naroda i izazvala bi njihovo uništenje.

Kada je narod čuo ovu poražavajuću vijest, počeo je tugovati i “tako su Izraelci skinuli sa sebe nakit kod planine Horeb” (Izlazak 33,6 — Suvremeni hrvatski prijevod). Neki prijevodi točno pokazuju da uklanjanje ukrasa nije nešto što je učinjeno samo tom prigodom, već trajno: “Tako su se sinovi Izraelovi od gore Horeba odrekli svog nakita.” (Izlazak 33,6 — Varaždinska Biblija; vidi također Šarić i Kršćanska sadašnjost) Mojsije se još jednom pomolio Jahvi moleći Ga da bude s njima, da ih uputi i pođe s njima: “Ako ti ne pođeš ... oдавde nas i ne izvodi.” (Izlazak 33,15) Bog je odgovorio i uvjerio Mojsija da će ih voditi: “I ovo što si zatražio, učinit ću.” (Izlazak 33,17)

DRUGI DIO: Komentar

Objavljivanje Božjeg karaktera Mojsiju teološko je srce knjige Izlaska (Izlazak 34,6.7). Nalazi se na vrhu Mojsijevog uspona na Božju goru gdje će se susresti s Njim na poseban način. Bog je Mojsiju otkrio svoj karakter nakon njegovog posljednjeg uspona zabilježenog u Petoknjižju,

što je bio najmanje njegov sedmi uspon. Ovaj posljednji uspon bio je i treći put da je Mojsije proveo četrdeset dana i noći sa svojim Gospodinom. Mojsije je rastao u odnosu s Bogom tako da mu je On mogao dati potpunije otkrivenje o sebi i o svojem karakteru. Osim ovih uspona, Mojsije je razgovarao s Bogom u Šatoru sastanka koji se nalazio izvan izraelskog tabora (ovo nije bio onaj Šator koji će biti sagrađen kasnije i postavljen u središtu tabora). U biblijskom tekstu ističe se da se za to vrijeme razvilo prijateljstvo između Jahve i Mojsija i da je Bog s njim razgovarao “licem u lice” (Izlazak 33,11).

Izraz “licem u lice” ne znači da je Mojsije doslovno vidio Božje lice (Izlazak 33,20), već da su bili bliski prijatelji. Ovo je slikoviti izraz koji označava bliskost. Ovo je značenje jasno iz situacije opisane u Ponovljenom zakonu 5,4, gdje Mojsije u svojem govoru podsjeća Izraelce da im je Jahve govorio izravno u neposrednoj blizini: “Licem je u lice Jahve govorio s vama na brdu isred ognja.” (Ponovljeni zakon 5,4) Usprkos Božjoj bliskosti s njima, narod je, nažalost, ostao na udaljenosti od svojega Gospodina.

Božja slava

Četiri teme od najvećeg su značenja u Izlasku: (1) Božja prisutnost; (2) Božje spasenje/izbavljenje; (3) Božje vodstvo; (4) Božja slava. Posljednja tema posebno je razrađena u Izlasku 33 i 34.

Jednom prigodom Mojsije je shvatio da ne poznaje dovoljno Gospodina te Ga zato pita: “Stoga te sad molim, ako sam našao milost u tvojim očima, obznani mi, molim te, put svoj da bih tebe upoznao.” (Izlazak 33,13 — Varaždinska Biblija) Ponizno je želio bolje upoznati Jahvu pa je hrabro zatražio: “Pokaži mi svoju slavu.” (Izlazak 33,18) Bog je ljubazno odgovorio Mojsiju da će mu pokazati svoju dobrotu (Izlazak 33,19). Ovaj božanski odgovor otkriva da je Božja slava Njegova dobrota. Poslije saznajemo da mu je Bog otkrio svoj karakter kada je bio na gori Sinaju (Izlazak 34,6,7).

Drugim riječima, Božja slava je Njegov karakter, a Gospodnja dobrota srž je Božjeg karaktera.

Izraz “naći milost” ključni je izraz u ovom odlomku (Izlazak 33,12-17). Ovdje se pojavljuje pet puta (Izlazak 33,12,13; 33,16,17; 34,9). Prethodno se izraz “milost” u Izlasku pojavljuje u tvrdnji da će Izraelci naći “naklonost u očima Egipćana” dajući im zlato, srebro i odjeću u vrijeme njihovog odlaska iz Egipta (Izlazak 3,21; 11,3; Izlazak 12,36 — Varaždinska Biblija) U našem odlomku, posebno u Izlasku 34,6, objašnjava se da je Bog “milosrdan”, odnosno da daje milosrđe ili milost koju čovjek ne zaslužuje. Mojsije ponizno traži Božju milost, povoljan odgovor.

Bog je prije objasnio Mojsiju tko je On kada ga je Mojsije pitao za značenje Njegovog imena. Mojsije je slušao Božje objašnjenje značenja Njegovog imena: (1) On je sveprisutan; (2) On je vječan; (3) On je Bog koji upravlja poviješću; (4) On aktivno djeluje u korist svojeg naroda (Izlazak 3,14-16). Mojsije je već poznao Boga iz mnogih susreta s Njim: iz vremena provedenog s Njim u Midjanu, iz čuda koja je činio pred faraonom, iz deset zala i razdvajanja Crvenog mora, iz Božje brige za Njegov narod u pustinji, iz objave Boga na Sinaju itd. Sada Ga Mojsije želi još bolje razumjeti i spreman je za dublje otkrivenje. Bog nam može dati uvid u svoj karakter i istinu samo u mjeri u kojoj smo u stanju razumjeti. Mojsije je rastao u hodu s Bogom tako da mu je Bog mogao otkriti mnogo više o sebi.

Rano ujutro Mojsije se popeo na goru. Morao je uzeti dvije kamene ploče koje je osobno isklesao jer je razbio prve ploče (Izlazak 34,1). Ovo je bio blagi ukor Mojsiju zbog onoga što je učinio bez Božjeg dopuštenja, ali je Bog opet milostivo napisao Deset obećanja na novim pločama. Jahve je došao Mojsiju u oblaku, što je oblik teofanije (Božjeg očitovanja na vidljiv način). Oblaci su simboli Božje prisutnosti (Brojevi 11,25; Ponovljeni zakon 33,26; Daniel 7,14).

Gospodin je objavio sebe. On je milosrdni i milostivi Bog, spor na gnjev, pun ljubavi i vjernosti, koji pokazuje ljubav tisućama naraštaja, opরাষ্টa i pravedan je. Ali posljednji dio ovog Božjeg samootkrivenja mnoge zbunjuje: "Ali krivca nekažnjena ne ostavlja, nego kažnjava općinu otaca na djeci — čak na unučadi do trećega i četvrtog koljena." (Izlazak 34,7b) Zašto bi Bog kažnjavao ljude do trećega i četvrtog koljena? Ovaj redak podsjeća na opis iz druge zapovijedi gdje Bog za sebe kaže: "Kažnjavam grijeh otaca — onih koji me mrze — na djeci do trećeg i četvrtog koljena, a iskazujem milosrđe tisućama koji me ljube i vrše moje zapovijedi." (Izlazak 20,5.6)

Da bismo razumjeli ovu misao, potrebno je uzeti u obzir sljedeće činjenice: (1) Bog opisuje sljedeći naraštaj upotrebom glagola koji izriču učestale radnje, što znači da on nastavlja činiti zlo kao i njihovi očevi (prethodni naraštaj) i imaju slično ponašanje i stavove: "mrze" Jahvu i stoga su "krivi". S druge strane, imajte na umu da Bog blagoslivlja one koji "ljube" i "vrše" Njegove zapovijedi. (2) Razmotrite kontrast Božje milosti: kažnjavanje trećeg i četvrtog koljena zlih, ali davanje ljubavi tisućama naraštaja. (3) Često su tri do četiri naraštaja živjela zajedno, pa su se u okviru istog kućanstva iz naraštaja u naraštaj prenosili pogrešni stavovi. Prorok Ezekiel savršeno objašnjava i ispravlja pogrešno razumijevanje Božjih kazni u obiteljima iz naraštaja u naraštaj (vidi Ezekiel 18).

Kada je Mojsije sišao sa Sinaja, njegovo lice je blistavo odražavalo Božju slavu. Međutim, on nije znao da mu lice sjaji. Ljudi koji sjaje toga nisu svjesni. Što smo bliže Gospodinu, to oštrije vidimo svoju nesavršenost u svjetlu Božje svetosti i više želimo da nas On preobrazi na svoju sliku kako bismo mogli odražavati ljepotu Njegovog karaktera.

Nije samo Božja prisutnost donijela promjenu u Mojsijevom životu. Mojsije je želio doći u Njegovu prisutnost, ali, opet, to nije bilo dovoljno. Bilo je ključno da Mojsije bude otvoren za Božju ljubav, milost i suosjećanje. Mojsijevo razumijevanje Božje dobrote (Rimljanima 2,4; 12,1.2) i njegovo otvaranje njezinoj preobražavajućoj snazi učinilo je da mu lice zablista.

Kada apostol Pavao razmišlja o sjajnom Mojsijevom licu, on naglašava da Isusova slava nadilazi Mojsijevu. Krist se svojim naukom može urezati u naš karakter kada gledamo u Njega i zahvaljujući sili Božjega Duha, postupno ćemo se preobražavati u Njegovu sliku (2. Korinćanima 3,18).

TREĆI DIO: Primjena

1. Neprolazna Radosna vijest sadrži i poziv da damo slavu Bogu (Otkrivenje 14,7). Bog je dovoljno slavan tako da mi ne možemo ništa dodati Njegovoj slavi. Što znači dati Njemu slavu kada razumijemo da je Njegova slava Njegov karakter?

2. Isus je rekao svojim učenicima da su oni “svjetlo svijetu” i pozvao ih: “Vaše svjetlo neka zasja pred ljudima.” (Matej 5,14.16) On poistovjećuje ovo svjetlo s našim dobrim djelima koja činimo drugima. Kako naša dobra djela pomažu ljudima da proslave nebeskog Oca?

3. Znamo da nas okružuje hladno i toplo svjetlo. Toplo svjetlo isijavaju pojedine žarulje, vatra i Sunce. Kakvo smo mi svjetlo ljudima oko nas? Kako možemo unijeti toplo svjetlo Božje ljubavi u naše međuljudske odnose?

4. Mojsije je vrlo otvoreno razgovarao s Bogom. Kako danas možemo iskreno razgovarati s Njim? Kako možemo jasno čuti što nam On govori? Kako možemo biti sigurni u mnoštvu mnogih glasova da nam se obraća baš Božji glas?

5. Prijatelji su ljudi koji vjeruju jedni drugima i sve međusobno dijele. Njihove tajne nikada neće biti otkrivene. Prijatelji pomažu jedni drugima u nevolji. U teškim trenucima podupiru jedni druge. Pravi prijatelji nikada ne izdaju. Isus je rekao svojim sljedbenicima: “Vi ste moji prijatelji.” (Ivan 15,14.15) Kako možemo njegovati prijateljstvo s Bogom?

Svetište

PRVI DIO: Pregled

Ključni tekst: Izlazak 40,34.38.

Središte proučavanja: Izlazak 35,1—40,38.

Uvod

Prije nego što su Izraelci pristupili gradnji Šatora, iznesene su im posebne riječi u vezi sa svetkovanjem subote (Izlazak 35,1-3). Čak i dok su gradili Svetište, trebali su svetkovati i proslavljati subotu, “dan počinka u čast Jahvi” (Izlazak 35,2).

Bog je Mojsiju dao nacrt Šatora, koji se naziva i Šator sastanka, s uputom kako da ga sagradi (Izlazak 25—31). Sada je došlo vrijeme za njegovo podizanje. Najprije je prikupljen sav materijal za Šator (Izlazak 35,4-29; 36,4-7); zatim su graditelji (uključujući i žene, Izlazak 35,25.26) bili obdareni raznim vještinama od Božjega Duha (Izlazak 35,30-36,4) i gradnja je počela.

Ako se uključi i marljiv rad na raznim odjevnim predmetima, onda je trebalo pripremiti deset glavnih predmeta:

- Šator (Izlazak 36,8-38);
- Kovčeg (Izlazak 37,1-9);
- stol (Izlazak 37,10-16);
- svijećnjak (Izlazak 37,17-24);
- kadioni žrtvenik (Izlazak 37,25-28);
- ulje za pomazanje i tamjan (Izlazak 37,29);
- žrtvenik za žrtve paljenice (Izlazak 38,1-7);
- umivaonik (Izlazak 38,8);
- dvorište (Izlazak 38,9-20);
- svećeničku odjeću, oplećak, naprsnik i drugu odjeću (Izlazak 39,1-

31).

U Izlasku 38,21-31 nabraja se upotrijebljeni materijal (više od tone zlata, oko 3,75 tone srebra i oko 2,5 tone mjedi). Mojsije je pregledao sav rad na Šatoru i ustanovio da je sve učinjeno “onako kako je Jahve Mojsiju naredio” (ova se rečenica ponavlja triput da bi se naglasila preciznost i poslušnost; Izlazak 39,32.42.43). Mojsije je bio vrlo zadovoljan obavljenim radom i blagoslovio je sve radnike (Izlazak 39,43b).

Nakon toga, Šator je trebao biti postavljen prvog dana prvog mjeseca prema Božjoj uputi (Izlazak 40,1.2), što je značilo da je podignut skoro godinu dana nakon što su Izraelci otišli iz Egipta (Izlazak 12,2.6; 40,17). Kada je veliki Šator bio spreman, pojedini predmeti bili su sastavljeni i postavljeni unutra i vani, počevši od Svetinje nad svetinjama i završavajući s dvorištem. Svaki prostor bio je odijeljen zavjesom (spominju se tri različite vrste zavjesa: Izlazak 40,3.5.8; 40,21.28.33).

DRUGI DIO: Komentar

Božja prisutnost

Božja prisutnost važna je svim vjernicima. Njegovo ime “Ja Jesam” znači da je On vječni, sveprisutni Bog. Kada sâm Bog objašnjava značenje svojeg imena, naglašava se Njegova prisutnost (Izlazak 3,13-15).

Osnovna tema ovog poglavlja vezanog za Šator Božja je prisutnost. Jahve je zapovjedio Izraelcima da ga sagrađe jer je želio biti vidljivo sa svojim narodom, prebivati među njima u središtu njihovog tabora. Bog im je želio biti blizu kako bi mogli vidjeti Njegovu slavu. Izraelci su bili vođeni oblakom — Njegovom prisutnošću u vidljivom obliku tijekom dana. Ovaj isti oblak noću se pretvarao u stup od ognja. Kada bi se oblak podigao iznad Šatora, Izraelci bi krenuli (Izlazak 40,36-38). Ako bi Bog napustio Izraelce, oni bi bili osuđeni na propast, uništenje i smrt.

Vrhunac u gradnji šatora bio je kada je “slava Jahvina ispunila Prebivalište” (naglašeno dvaput; Izlazak 40,34.35), čime je oblak ispunio prostoriju, što je bio vidljivi znak Božje prisutnosti. Šator ispunjen Božjom slavom vrhunac je i zaključak knjige Izlaska (Izlazak 40,34.35). Ovo bi trebalo pomoći ljudima da njeguju Božju prisutnost u svojem životu.

Bog je već prije očitovao svoju prisutnost usred egipatske zemlje (Izlazak 8,20-23). Izveo je Izraelce iz Egipta (Izlazak 12,51) i izbavio ih na Crvenom moru (Izlazak 14,30.31). Jahve im je davao manu (Izlazak 16,14.15), a preko subote naučio ih je da je On njihov Stvoritelj koji je s njima. Subota nije ništa drugo do “Bog s nama” (Postanak 2,2.3), i On obećava svojem narodu da će biti s njim gdje god se Njegovo ime bude spominjalo (Izlazak 20,24). Božja spasonosna prisutnost je dragocjena jer je Bog svojim odnosom i preobražavajućom prisutnošću pomogao Izraelu da napreduje.

Ispunjeni Božjim Duhom

Bog ne samo da je dao nacrt za Šator i tražio od Izraelaca da sagrađe Svetište, već je “ispunio” ljude svojim Duhom (Izlazak 31,3;

35,31) koji im je omogućio da ga sagrađe (Izlazak 31,1-11; 30-36). Što znači biti ispunjen Duhom Svetim? Biblijski tekst daje jasan odgovor: narod je bio ispunjen mudrošću i znanjem i obdaren vještinama, sposobnostima i umjetničkim darovima pri gradnji Svetiša.

Dakle, nije se dogodilo ništa čarobno ili tajanstveno. U čovjeka nisu ulazili duhovi ili sile; samo je Duh Sveti dao duhovne darove, vještine i umjetničke sposobnosti omogućavajući napredovanje Božjeg djela u objavljivanju Njegove istine i poslanja. U Mojsijevo vrijeme ovo se dogodilo Besalelu, Oholiabu i drugim vještim radnicima. Kada Duh Gospodnji ispuni ljude, On im omogućava da čine nove stvari za Njegovo djelo.

Isto vrijedi i kada bi Duh Božji sišao na neku osobu. Takav izraz u Bibliji se prvi put spominje kod Bileama (Brojevi 24,2), što znači da mu je Duh Sveti dao posebno otkrivenje i da je mogao prorokovati. U Sucima, rečenica "Duh Jahvin side na nj" koristi se sedam puta za različite suce (Otniel, Suci 3,10; Gideon, Suci 6,34; Jiftah, Suci 11,2; Samson, Suci 13,24.25; 14,5.6.19; 15,14), osnažujući ih da se brinu, štite i obavljaju Božje djelo. Slično značenje sadržano je u izrazu koji se odnosi na krštenje Duhom Svetim (Matej 3,11; Marko 1,8; Luka 3,16) ili primanje Duha Svetoga (Djela 2,38).

Zemaljsko i nebesko Svetište

Jahve je zapovjedio Mojsiju da sagrađi Svetište prema uzorku (hebr. *tabnit*; Izlazak 25,9) ili nacrtu (hebr. *mišpat*; Izlazak 26,30) koji mu je pokazao na Sinaju. Ovaj nacrt bio je prikaz nebeskog Svetiša u malom, prilagođen našem ljudskom stanju, ali po uzoru na nebeski izvor (Hebrejima 8,1.2).

Zemaljsko Svetište nije sagrađeno prema nebeskom Svetišu u omjeru 1 : 1. Apostol Pavao nam pomaže da razumijemo veliku razliku između nebeskog i zemaljskog Svetiša. On tvrdi da svećenici "služe (samo) slici i sjeni nebeskih stvarnosti" (Hebrejima 8,5) i objašnjava da je to bila samo sjena nebeskih stvarnosti. Ovo je vrlo prikladna ilustracija.

Usporedimo sada neku osobu i njezinu sjenu. Sjena je stvarna koliko i osoba; međutim, sjena je vrlo slab odraz muškarca ili žene. Možemo znati vrlo malo o osobi na osnovi njezine sjene. Izgled nečije sjene ovisit će o položaju sunca. U najboljem slučaju, po nečijoj sjeni možemo pogoditi je li ta osoba muško ili žensko, visoka ili niska, punašna ili vitka i spekulirati o drugim vanjskim karakteristikama. Sjena osobe neće otkriti promatraču njezine godine ili izraz lica. Sjena neće reći ništa o čemu osoba razmišlja, o njezinim emocijama, ciljevima, znanju, radu, položaju, snovima, planovima ili razočaranjima. Ovaj primjer do-

voljno pokazuje da trebamo paziti da nebesko Svetište ne uklapamo u naše ograničeno razmišljanje, znanje i iskustvo.

Izvorni nebeski hram neusporediv je po mjerama, prostoru i materijalima. U nebeskom Svetišću prebiva Bog; to je dvor s Njegovim prijestoljem (Jeremija 17,12). To je mjesto okupljanja i obožavanja cijelog svemira (Izaija 14,13). To je nebeski zapovjedni stožer iz kojeg se izdaju naredbe prema Njegovim sudovima (Psalam 11,4.5; 18,7; 57,4; 76,9; 102,20; 123,1). Kao što je stvaran Bog, anđeli i Nebo, tako je stvarno i nebesko Svetište.

Obredi u zemaljskom Svetišću predstavljaju vrlo važan prikaz spašenja, pokazujući kako Bog spašava i kako postupa s grijehom i grešnicima. Zemaljsko Svetište odražava glavne funkcije vezane za plan spašenja. Postojale su dnevne službe koje su pojedinačnom vjerniku pružale oprost i sigurnost spašenja. Godišnje službe predstavljale su konačno i objektivno rješenje problema grijeha: zla više neće biti i bit će potpuno iskorijenjeno. Kao ishod, cijeli svemir uzdiže, potvrđuje i opravdava Božji karakter ljubavi, istine i pravde jer je On otvoreno otkrio i pokazao svoju ljubav. Sva stvorenja priznat će Njegovu slavu, vlast i moć. On je dostojan svake hvale za svoju dobrotu i pravednost, i svako će se stvorenje pokloniti pred Njim u divljenju (Filipljanima 2,9.10; Otkrivenje 15,4). Svi će bez iznimke objaviti da je Bog ljubav.

TREĆI DIO: Primjena

1. Ima li Bog neke preduvjete ili uvjete koji moraju biti ispunjeni da bi se primio dar Duha Svetoga? Obratite pozornost na Petrovu izjavu u njegovoj propovijedi na Pedesetnicu: "Pokajte se, i svaki od vas neka se krsti u ime Isusa Krista za oproštenje grijeha svojih, i primit ćete dar Duh Svetoga." (Djela 2,38 — Šarić) Što za vas znači ovo obećanje?

2. Mnogi se mole za posjedovanje Duha Svetoga. U stvarnosti Duh Sveti treba posjedovati nas kako bi nas mogao koristiti. On nas oprema za službu. Zapamtite da svaki vjernik ima bar jedan duhovni dar kojim može služiti drugima. Koji ste vi dar dobili od Boga? Koji su vam duhovni darovi potrebni da biste bili korisniji Bogu, Njegovoj crkvi i društvu općenito?

3. Kako možemo njegovati Božju prisutnost u svojem životu? Koje nam aktivnosti mogu omesti ili oduzeti radost Njegove prisutnosti?

4. Zašto je toliko važno iskorijeniti grijeh i zlo s našeg planeta da bismo obnovili prvobitni sklad? Bi li bilo moguće vladati zlom kad ga Bog ne bi uklonio, već dopustio njegovo postojanje kroz svu vječnost? Objasnite. Ako zlo uništava samo sebe, koliko bi dugo postojalo bez Božjeg djelovanja.

[illegible]

Bog pun ljubavi, kako je otkriven u Izlasku, u određeno je vrijeme svojim moćnim djelovanjem donio spasenje i izbavljenje svojem narodu (Postanak15,12-16). Izlazak iz Egipta i prelazak preko Crvenog mora bili su prijelomni i jedinstveni događaji kada je Bog učinio veličanstvena i čudesna djela. Nijedan veći ni slavniji događaj nije se odigrao u povijesti starog Izraela prije Krista. To je Evanđelje, ali po Mojsiju.

Bog je na čudesan način uvijek iznova pokazivao svoju brigu i zaštitu nad Hebrejima usprkos njihovom upornom vraćanju na staro. Njegova milost nadilazila je sva njihova shvaćanja i osjećaje. Svojom ispruženom rukom Gospodin je vodio narod u slobodu. Bio je to neusporedivi čin. Taj neočekivani niz božanskih djela bio je početak njihovog obnovljenog putovanja s Bogom, putovanja iz Egipta u Kanaan.

Premda Mojsije ima važnu ulogu u Izlasku, to nije knjiga o Mojsiju, već o Bogu — Bogu ljubavi, istine, pravde, slobode, opraštanja, Bogu koji je zbog nas na kraju otišao na križ. Dok proučavamo Izlazak, stječemo jedinstven uvid u narav našeg Boga.

www.adventisti.hr
www.znaci-vremena.com